ЯНГИАРИҚЛИКЛАР ЧАҚИРИҒИГА ЖАВОБАН ҒЎЗА ПАРВАРИШИНИ КУЧАЙТИРАЙЛИК, ПАХТА ЕТИШТИРИШНИ КЎПАЙТИРАЙЛИК!

БУТУН ДУНЕ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

17-йил чиқиши.

№ 136 (4383)

10 ИЮЛЬ ЖУМА 1970 йил.

Баҳоси 2 тийин.

МАРКАЗИЙ КОМИТЕТ ПЛЕНУМИ ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ СОҲАСИДАГИ ЙИРИК ВАЗИФАЛАРНИ ҲАЛ ЭТИШ ПАРТИЯНИНГ, БАРЧА ПАРТИЯ ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ ЗЎР ҒАЙРАТ БИЛАН ИШЛАШЛАРИНИ, УЛАРНИНГ СИЁСИЙ ВА ТАШКИЛОТЧИЛИК ФАОЛИЯТИНИ ЮКСАК ДАРАЖАГА КЎТАРИШНИ, ШАҲАР ВА ҚИШЛОҚ МЕҲНАТКАШЛАРИНИНГ СОЦИАЛИСТИК МУСОБАҚАСИНИ КЕНГ АВЖ ОЛДИРИШНИ ТАЛАБ ҚИЛАДИ, ДЕБ ТАЪКИДЛАЙДИ.

(КПСС Марказий Комитети июль Пленумининг қароридан).

РЕЗЕРВЛАРНИ ИШГА СОЛАМИЗ

Колхоз ва совхозларда ер ва техникадан фойдаланишни яхшилаш, ижтимоий ишлаб чиқаришнинг самарадорлигини ошириш, меҳнат унумдорлигини анча ўстириш ва қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг таннархини камайтиришга эришиш зарур.

(КПСС Марказий Комитети июль Пленумининг қароридан).

Совхозимиз яқин-яқингача райондаги камқувват қолоқ хўжаликлардан бири ҳисобланарди. Экин майдонларидан кам ҳосил олинарди. Ишчиларнинг моддий манфаатдорлиги кам, маданий турмуш шароити паст даражада эди. Партия ва ҳукуматимизнинг қишлоқ меҳнаткашларига кўрсатаётган оталарча ғамхўрлиги орқасида хўжалигимиз кейинги йилларда анча ўсди ва юксалди.

Қишлоқ хўжалигининг асосий тармоғи бўлган пахтачиликни ривожлантиришда бирмунча силжишга эришилди. Бунда хўжаликни комплекс механизациялаштириш катта роль ўйнади. Техника ер унумдорлигини оширишда муҳим восита бўлиб хизмат қилди. Кейинги беш йил ичида совхозимиз техника қуввати бир неча марта ошди.

Совхозимизда майдонларнинг мелиоратив ҳолатини йилдан-йилга яхшилаш, тупроқ унумдорлигини ошириш борасида ибратли ишлар амалга оширилмоқда. Ўтган йилнинг ўзида 300 гектарга яқин майдоннинг мелиоратив ҳолати яхшиланди. 100 гектар майдон янгидан ишга туширилди. Шу майдондан бу йил пландаги 18 центнер ўрнига 20—23 центнердан ҳосил етиштиришни мўлжаллаяпмиз. Пахта ҳосилдорлигини оширишда минерал ва маҳаллий ўғитлардан самарали фойдаланаётганимиз қўл келмоқда. Совхозимиз деҳқонлари экинни озиқлантиришда тупроқ унумдорлигига катта эътибор беришаяпти. Камҳосилли ерларга планда белгиланганига қараганда бир неча марта кўп маҳаллий ва минерал ўғит солинмоқда. Натижада унумдор ерлар билан камҳосилли майдонларнинг ҳосилдорлиги тенглашаяпти.

Колхозимизнинг ер шароити уч турга бўлинади: қора тупроқли, унумдор ва қир-қумли ерлар. Деҳқонларимиз ер шароитига қараб экинларга уч хил ишлов берадилар.

Хўжалигимизга қарашли 2585 гектар пахта майдонининг 500 гектарини қумли ерлар ташкил қилади. Бу майдонларда ғўзага ишлов бериш, ундан юқори ҳосил кўтариш деҳқонларимизнинг тажриба ва маҳоратларига боғлиқ. Қумли майдонларда пахтадан юқори ҳосил етиштириб келаётган звенолардан — Қўроз Фозилов, Файзулла Эшматов бошчилик қилаётган коллективлар техникани унумли ишлатиб, пахтадан мўл ҳосил етиштирмоқда.

Қора тупроқли майдонлардаги ғўзаларга ер шароитига қараб ишлов бермоқдамиз. Бу ерларда ер ости сувлари анча яқин бўлади. Бундай майдонларга мўлжалдан ташқари сув қўйилса ғўзалар сарғайиб ҳосилдорлиги камаяди. Хўжалигимизнинг Хожибек Ўсканбоев, Жумабой Деҳқонов бошлиқ бригада пахтакорлари шу майдонларда ғўзадан юқори ҳосил етиштириб келмоқдалар. Улар кейинги 3—4 йил ичида ҳосилдорликни 23—25 центнердан 35—40 центнерга кўтаришди.

Совхозимиз пахтакор деҳқонлари беш йилликнинг сўнгги йилида планда белгиланган 6100 тонна ўрнига 7 минг тонна юқори сифатли «оқ олтин» етиштириш, ҳосилнинг 4 минг тоннасини машиналар ёрдамида териб олишга аҳд қилганлар.

Майдонлардан олинадиган ҳосилдорликни кўтаришда ички имкониятларни ишга тушириш катта омил бўлиб хизмат қилмоқда. Тўлиқ гектарлар ҳосил қилиш, фойдаланилмаётган ерларни ишга тушириш орқасида ҳосилдорликни кўтаришга эришмоқдамиз. Деҳқонларимиз бу йил ички резервлар ҳисобига гектар бошига олинадиган ҳосилдорликни ўртача 27 центнерга кўтаришга бел боғлаганлар.

Далаларда ғўзаларни парваришлаш уюшқоқлик билан олиб борилаяпти. Ҳар бир деҳқон, механизатор ва мутахассис ўз зиммасига конкрет мажбурият олиб ишламоқда.

КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми қарорларини пухта ўрганаётган совхозимиз ишчи-деҳқонлари ва чорвадорлари партия ва ҳукуматимиз белгилаб берган тадбирларни ишлаб чиқаришга жорий этиш учун бутун куч ва ғайратларини сафарбар этадилар.

Э. ТЎРАҚУЛОВ.
Бекобод районидаги Ойбек номли совхоз директори.

С. ЖЎРАЕВ,
совхоз бош агрономи.

КПСС Марказий Комитети июль Пленуми қарорларини изчиллик билан амалга ошириш учун курашаётган областимизнинг деҳқонлари «оқ олтин»дан мўл ҳосил етиштириш йўлида астойдил меҳнат қилмоқдалар. Ҳар бир пахтакор зиммага олинган социалистик мажбуриятни ошириб бажаришга куч ва ғайратини сарф этаяпти. Суратда: Янгийўл районидаги Карл Маркс номли колхознинг бригада бошлиғи А. Бобоева механизатор А. Бўриев томонидан бажарилган ишнинг сифатини кўздан кечирмоқда.

А. МАЛЬЦЕВ фотоси.

ТАШАББУСКОРЛАР ИЗИДАН

КПСС Марказий Комитетининг қишлоқ хўжалигини ривожлантиришга қаратилган июль Пленуми қарорларини қишлоқ меҳнаткашлари зўр мамнуният билан кутиб олдилар. Жумладан бизнинг бригадамиз аъзолари ҳам янги ерлардан мўл ҳосил етиштириш учун курашмоқдалар.

Июль Пленуми қарорларини бажариш учун амалий иш бошлаган Янгиариқ район пахтакорларининг мурожаатларини ўқиб чиқдик. Улар КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми қарорларига жавобан пахтани юқори сифатли парвариш қилиш юзасидан қўшимча чоралар белгилаб, оширилган социалистик мажбурият олганлар.

Маълумки, бизнинг бригада Мингтепа деган қадимги қирга жойлашган. Бу ерга бир умр сув чиқмас эди. Колхозимиз правлениеси ташаббуси билан шу ерлардан 78 гектари ўзлаштирилди. 70 метр узунликдаги қувур билан насос орқали сув чиқарилди. Биз Мингтепадаги 60 гектар ерга чигит экдик. План бўйича шу ердан 120 тонна пахта олишимиз лозим. Биз июль Пленуми қароридан руҳланиб ва шу муносабат билан янгиариқликлар бошлаган ташаббусга қўшилиб, ғўза парваришини кучайтириш, уни сифатли ўтказиш билан ҳосилдорликни оширишга қарор қилдик. Пландаги 120 ўрнига 180 тонна пахта етиштириб она-Ватан хирмонига топшириш учун бел боғладик. Шунинг учун механизаторлар, сувчилар ва колхозчилар шу кунларда ҳар бир ишни сифатли ўтказиш учун курашмоқдалар. Айниқса, механизаторлардан Э. Турдибеков, Э. Тоғаев, сувчилардан И. Мушиев, А. Умурқулов ўртоқлар бошқаларга ўрнак бўлмоқдалар. Бизнинг бригада аъзоларининг шиори янги ўзлаштирилган Мингтепани чинакам ҳосилдор пахта майдонига айлантиришдан, шу билан Пленум қарорига амалий жавоб беришдан иборат.

Х. ҲАЙДАРОВ.
Урта Чирчиқ районидаги «Ленин йўли» колхозининг бригада бошлиғи.

40 ЦЕНТНЕР УЧУН

Биз ўртоқ Л. И. Брежневнинг КПСС Марказий Комитети июль Пленумида қилган тарихий докладини зўр қизиқиш билан ўрганяпмиз. Пленум қишлоқ хўжалигини, шу жумладан пахтачиликни ривожлантириш юзасидан муҳим тадбирларни белгилади. Ҳар бир колхоз, бригада, участка ва звенода пахтачиликни ривожлантириш учун алмашлаб экишга кенг эътибор бериш муҳим вазифадир. Биз ҳар йили ҳам тупроқнинг унумдорлигини ошириш учун барча агротехника тадбирларини амалга ошираяпмиз.

Ўтган йили ҳар гектар ердан 35 центнердан хирмон кўтардик. Пленум қарорларига амалий иш билан жавоб бериш учун курашаётган колхозчиларимиз бу йил 40 центнердан пахта топширишга аҳд қилдилар.

А. ОИДИНОВ.
Янгийўл районидаги «Интернационал» колхозининг звено бошлиғи.

ТОЖИК ДЎСТЛАРИМИЗНИНГ МАСЛАҲАТЛАРИ

ҲОСИЛИНГИЗ БАРАКАЛИ БЎЛСИН

Тожикистондан келган пахтакорларнинг ўзаро текшириш бригадаси олти кун давомида Тошкент области колхоз ва совхозларида бўлиб, социалистик мажбурият қандай бажарилаётганлигини текширишдан ўтказдилар.

Ана шу вақт ичида биз Бекобод, Бўка, Оққўрғон, Янгийўл, Ўрта Чирчиқ ва Юқори Чирчиқ районларининг кўпгина колхоз ва совхозларида бўлдик. Ажойиб пахта усталарининг ишлари билан танишдик. Улар фидокорона меҳнат қилиб, гектарларда кўчатларнинг бут бўлишини таъминлаб, ғўза парваришини намунали ўтказмоқдалар.

Айниқса, 2-«Далварзин», «Оққўрғон» ва «ЎзССР беш йиллиги» совхозлари ҳамда Бекобод районидаги Дзержинский номли, «Победа», Бўка районидаги «Гулистон», Тельман номли, «Октябрь 40 йиллиги», Оққўрғон районидаги Калинин номли, Димитров номли, Янгийўл районидаги Охунбобоев номли ва «Коммунизм», Юқори Чирчиқ районидаги Свердлов номли ва «Правда» колхозларининг ғўзалари серҳосил бўлиб ўсмоқда. Бу хўжаликларда ғўза ёппасига ҳосил тугмоқда. Ҳар тупида иккитагача кўсак бор. Уларда меҳнат яхши ташкил этилган, пахтакорлар учун барча шарт-шароит яратилган. Болалар муассасаларининг ишлари яхши ташкил этилган. Дала ишлари сифатли ўтказилмоқда, ғўза ўтдан тозалаб қўйилган. Қишлоқ хўжалик зараркунандаларига қарши кураш тадбирлари ўз вақтида амалга оширилмоқда. Бир сўз билан айтганда, пахтакорлар юбилей йилида пахтадан мўл ҳосил етиштириш учун нимаики қилиш зарур бўлса, барчасини амалга оширмоқдалар.

Пахта ҳосилдорлигининг юқори бўлишини таъминлайдиган факторлардан энг муҳими кўчатларнинг бутлиги, гектарларнинг тўлалигини таъминлашдир. Бироқ, Бекобод, Янгийўл районларидаги бир қатор хўжаликларда ва Ўрта Чирчиқ районидаги кўпгина колхозларда ғўза сийрак бўлиб қолган. Айрим карталарда гектарига ҳисоблаганда 50—70 минг тупдан ғўза бор. Бундай ташвишли аҳволга қарамасдан мавжуд ғўзаларни сифатли парвариш қилишга эътибор бермаётирлар. Агротехника қоидалари бузилмоқда. Бу ва бошқа кўпгина колхоз ва совхозларда пахтазорларни ўт босиб кетган, суғориш ёмон ташкил этилмоқда. Айрим карталарда ғўзанинг чанқаб қолишига йўл қўйилган. Суғориш бошқа тадбирлар билан боғлаб олиб борилмаяпти.

Ҳозир пахтачиликда энг ҳал қилувчи давр — ҳосил тўплаш даври бошланди. Ҳар соат, ҳар кун ғанимат. Биз колхоз ва совхозлар раҳбарлари, қишлоқ хўжалиги район бошқармалари, партия ва совет органларининг диққат-эътиборини дала ишларини ташкил этиш, ғўза парвариши соҳасидаги айрим камчиликларга жалб этишни лозим топдик.

Маълумки, июль ва август — ҳал қилувчи ойлар ҳисобланади. Ана шу даврда суғоришни сифатли ўтказиш, сувдан тежаб-тергаб фойдаланиш катта аҳамиятга эгадир. Ваҳоланки, текшириш шуни кўрсатдики, кўпгина хўжаликларда ғўзани чанқатиб қўйиш ҳоллари юз бермоқда. Сув етарли бўлган шароитда бундай камчиликка йўл қўйилишини қандай баҳолаш керак?

Бекобод районида ҳам ана шундай фактларга дуч келдик. Бўка ва Оққўрғон районларидаги айрим хўжаликларда суғоришни ташкил этишда камчиликларга йўл қўйилмоқда. Ғўза бостириб суғорилаётир. Бу эса ўсимликнинг нормал ривожланишига ёмон таъсир кўрсатмоқда.

Бундан чиқариладиган хулоса шуки, ҳозирги кундаги энг муҳим вазифа — суғориш сифати устидан назоратни яхши йўлга қўйиш, сувчилар учун зарур шароит яратиб бериш керак. Биз ҳар бир хўжаликда суғориш сифатини текшириш бўйича штаб ташкил қилиш зарур, деб ҳисоблаймиз. Айниқса, тунги суғоришнинг қандай йўлга қўйилганлигини текширишдан ўтказиб туриш зарур.

Ҳаммамизга маълумки, суғориш билан культивация ва бошқа агротехника тадбирларини мувофиқлаштириб олиб бориш мўл ҳосил етиштиришда муҳим аҳамиятга эгадир. Бу ишларни ўтказишда узилишга йўл қўйиш керак эмас. Бироқ, Юқори Чирчиқ районидаги қатор хўжаликларда бўлганимизда агротехника қоидаларини бузиб, трактор культивацияси ўтказилаётганлигини кўрдик. Тракторлар ҳимоя воситалари билан жиҳозланмаган, ишчи органлари тўла эмас. Культивация қилишда қаторларнинг белгиланган кенгликда ва чуқурликда юмшатилишига эришилмаётир. Бундай камчиликларни биз бошқа бир қатор районларнинг хўжаликларида ҳам кўрдик.

Хўжаликлар раҳбарлари техника ишини яхши назорат қилмайдилар. Айрим тракторлар бекор туриб қолаётганлиги сабабини ўрганиб, трактор культиваторларидан юқори унум билан фойдаланиш учун етарли чора-тадбирларни кўрмаётирлар. Бу соҳада «Узсельхозтехника» район бирлашмалари ҳам колхоз ва совхозларга яхши ёрдам бермаётирлар.

Мўл ҳосил учун курашда йўл қўйилаётган жиддий камчиликлардан яна бири шуки, кўпгина жойларда бегона ўтга қарши кураш қониқарсиз ташкил этилган. Анчагина майдонлардаги ғўза ўтдан тозаланмаган. Бегона ўт ғўзани қисиб қўймоқда. Шуни алоҳида қайд қилиш керакки, биз текширишдан ўтказган хўжаликларнинг кўпчилигида далаларни ўтдан тозалашга етарли эътибор берилмаётир. Биз колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари эътиборни далаларни ўтдан тозалаш учун шошилинч тадбирлар кўрилиши зарурлигига қаратмоқчимиз.

Ғўза зараркунандаларига қарши кураш ҳам изчиллик билан олиб борилиши зарур. Бунинг учун колхоз ва совхоз мутахассислари ташаббусни ўз қўлларига олиб ишлашлари керак.

Пахтадан мўл ҳосил тўплаш ва ҳосил тугунчаларини сақлаб қолишда масъулиятли давр бўлган ҳозирги кунларда ҳар бир дала, ҳар бир участка тупроқ шароитини ҳисобга олган ҳолда, ғўза парваришини табақалаштириб ўтказиш муҳим аҳамиятга эгадир. Айниқса, ривожланишдан қолган, ғўзаси сийрак бўлган майдонларда экинлар парвариши алоҳида ўтказилиши лозим. Бундай майдонлардаги ғўзаларга лозим бўлган тақдирда қўшимча ишлов бериш керак. Биз ҳар бир бригада бўйича агротехника тадбирлари комплекси ишлаб чиқилиб, бунда июль ва август ойида қандай ишлар амалга оширилиши кўрсатилган бўлиши лозим, деб ҳисоблаймиз. Ана шунда ривожланишдан қолган ғўзаларни яхши ғўзаларга етказиб олиш имкони туғилади.

Область пахтакорлари юбилей йилида она-Ватанга 350 минг тонна «оқ олтин» етказиб бериш ва машиналар билан 225 минг тонна пахтани териш мажбуриятини олганлар. Механизаторлар зиммасида катта вазифа турибди. Машина теримига ҳозирдан пухта тайёргарлик кўриб, «зангори кема»ларни шай қилиб қўйиш керак. Кадрларни тайёрлаш, ғўза баргини тўктирадиган дориларни етарли даражада келтириб қўйиш, машина терими учун ажратилган далаларда зарур агротехника тадбирларини ўз вақтида ва сифатли амалга оширишга алоҳида эътибор бериш керак.

Текшириш шуни кўрсатдики, кўпгина колхоз ва совхозлар машина теримига қониқарсиз тайёрланмоқдалар. Биз бу камчиликка тезда барҳам берилиши лозим, деб ҳисоблаймиз. Колхоз ва совхоз раҳбарлари машина теримига тайёргарлик билан боғлиқ бўлган барча тадбирларни амалга оширишлари зарур. «Узсельхозтехника» область бирлашмаси ва қишлоқ хўжалиги область бошқармаси машина теримига тайёргарликни кучайтириш билан боғлиқ бўлган конкрет тадбирларни ишлаб чиқиши керак.

Область колхоз ва совхозлари чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш, ғалла, сабзавот, картошка ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларидан мўл-кўл ҳосил олиш юзасидан юксак мажбурият олганлар. Ўзаро текшириш бригадаси айрим хўжаликларнинг чорвачилик фермаларида бўлди. Биз у ерларда сут етказиб беришга етарли эътибор берилмаяпти, деган хулосага келдик.

Чорвачиликни ривожлантиришдаги энг муҳим омил ем-хашак базасини мустаҳкамлашдир. Ем-хашак мўл бўлса, гўшт ва сут ҳам сероб бўлади.

Бу масалага КПСС Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган Пленумида ҳам алоҳида эътибор берилди. Юқори Чирчиқ районидаги хўжаликларда силос бостириш планини бажариш имконини берадиган даражада маккажўхоридан юқори ҳосил етиштирилмоқда. Бироқ, бошқа районлардаги хўжаликларда маккажўхори экинига етарли эътибор берилмаяпти. Областдаги айрим хўжаликларда беда ўрими кечиктириб юборилмоқда. Бу пичан ҳосилдорлигининг камайиб кетишига олиб келади.

Ўзаро текшириш якунлари жойларда ишчанлик билан муҳокама этилди. Районлар, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари кўрсатилган камчиликларни тугатиш юзасидан зарур тадбирларни белгилаб чиқдилар. Қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари мўл ҳосил етиштириш ва юксак социалистик мажбуриятни бажариш учун барча имкониятларни ишга солмоқдалар.

Биз мусобақадош Тошкент области меҳнаткашларига янги-янги ютуқлар тилаймиз.

Н. МАНСУРОВ,
Тожикистон ССР ўзаро текшириш бригадаси раҳбари.

ҚЎМАКДОШЛАР

Оққўрғон районидаги Димитров номли колхозда бу йил ҳам мўл ҳосил учун кураш қизғин бормоқда. «Кўк олтин» ижодкорлари беш йилликнинг сўнгги йилида 135 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 200 центнердан ҳосил етиштириш учун астойдил ҳаракат қилишяпти.

Яқинда правление, партия ташкилоти колхоздаги барча техника кучларини ҳисобга олиб, районда парваришда орқада қолаётган хўжаликларга ёрдам кўрсатишга аҳд қилди. Колхоз деҳқонларининг бу ташаббусини район партия комитети ва район ижроия комитети қизғин маъқулладилар.

Ҳозир колхоз Султон Сегизбоев номли совхознинг 200 гектар ердаги ғўзасига ишлов беришда хўжалик пахтакорларига яқиндан ёрдамлашмоқда. Улар ғўзаларни культивациялаш, суғориш, озиқлантириш ишларини намунали ташкил этишяпти.

Қ. ЎРОЗОВ.

ОБЛАСТЬ РАЙОНЛАРИДА ҒАЛЛА ЎРИМ-ЙИҒИМИ ВА ДОН ТАЙЁРЛАШНИНГ БОРИШИ ТЎҒРИСИДА 9 ИЮЛГАЧА БЎЛГАН МАЪЛУМОТ

1-стун — районлар, 2-стун — ўриладиган майдон, 3-стун — ўрилган майдон, 4-стун — планнинг бажарилиш процентн, 5-стун — бир кунда тайёрланган дон (тонна ҳисобида) 6-стун — маасум бошидан буён тайёрланган дон (тонна ҳисобида), 7-стун — планнинг бажарилиш процентн.

Орджоникидзе	490	490	100,0	5	55	—
Калинин	5351	4722	88,2	—	118	118,0
Урта Чирчиқ	26597	22173	83,4	—	2889	143,0
Оққўрғон	2095	1705	81,4	—	—	—
Бўка	9492	7103	74,8	33	779	127,7
Янгийўл	10647	6836	64,2	46	293	266,4
Бекобод	5746	3664	63,8	—	314	112,0
Юқори Чирчиқ	22131	10989	49,7	231	5655	106,1
Бўстонлиқ	9651	3039	31,5	312	1714	67,2
Область бўйича	92200	60721	65,9	627	11 817	107,4

СОВЕТ ИТТИФОҚИ ПАРТИЯ-ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ РУМИНИЯ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИГА ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитети, Руминия Коммунистик партияси ҳамда СССР ва Руминия Социалистик Республикаси ҳукуматлари ўртасидаги келишувга биноан СССР Министрлар Советининг Раиси, КПСС Марказий Комитети Сиёсий Бюросининг аъзоси А. Н. Косигин бошчилигидаги Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг партия — ҳукумат делегацияси 1970 йил 6 июлдан 8 июлгача Руминия Социалистик Республикасида расмий дўстлик визити билан меҳмон бўлиб турди.

Визит вақтида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида янги Совет—Руминия Шартномаси имзоланди.

Совет Иттифоқи партия—ҳукумат делегацияси Руминия Коммунистик партиясининг Бош секретари, Руминия Социалистик Республикаси Давлат кенгашининг Раиси Н. Чаушеску билан учрашиб, самимий ўртоқларча суҳбатлашди.

Совет делегацияси Бухарест ва Плоешти меҳнаткашлари билан учрашди, «Бразь» нефть химияси комбинатини, «1 май» нефть пармалаш ускуналари заводини бориб кўрди. Совет Иттифоқидан келган меҳмонлар ҳамма жойда қизғин, дўстона кутиб олинди, бу кутиб олиш иккала мамлакат халқлари ўртасидаги қардошлик туйғуларининг ёрқин ифодаси бўлди.

(Давоми 3-бетда).

БОЛАЛАР ВА ЎСМИРЛАРНИ МУЗИКАВИЙ ТАРБИЯЛАШ ХАЛҚАРО ЖАМИЯТИ IX КОНФЕРЕНЦИЯСИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИГА

Болалар ва ўсмирларни музикавий тарбиялаш халқаро жамияти IX конференциясининг қатнашчилари ва меҳмонларини самимий табриклайман.

Ўзларининг бутун кучларини ёш авлодни музикавий тарбиялашга сарфлаётган маданият арбоблари, муаллимлар олдида масъулиятли ва олижаноб вазифалар турибди.

Санъат инсоннинг маънавий дунёсига чуқур таъсир ўтказади, унинг ҳар қандай фаолият соҳасида, ҳар қандай касбда зарур бўлган ижодий қобилиятларини ривожлантиришга ёрдам беради. Шу муносабат билан конференциянгизнинг иши катта ижтимоий аҳамият касб этади.

Музикавий тарбия халқаро жамиятининг IX конференцияси ёшларни эстетик тарбиялаш давлат аҳамиятига эга бўлган иш қилиб қўйилган бизнинг мамлакатимизда ўтказилаётганлигини биз мамнуният билан таъкидлаймиз.

Болаларга музикавий таълим бериш проблемаларини ишлаб чиқишда халқаро ҳамкорлик қилиш халқлар ўртасида ҳамжиҳатлик ва ишонч бўлишига ёрдам бериши шубҳасиз.

Конференциянинг ҳамма қатнашчиларига ишда муваффақият, катта ижодий ютуқлар тилайман.

А. КОСИГИН,
СССР Министрлар Советининг Раиси.

КОСМОНАВТИКАНИНГ РИВОЖЛАНИШИГА ҚЎШИЛГАН МУҲИМ ҲИССА

МОСКВА УНИВЕРСИТЕТИДА МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

Советлар Ватани — космонавтика ватанининг ўғлонлари — Андриян Николаев ва Виталий Севастьянов ўз жасоратлари билан ер юзидаги кишилар қалбларини одам ва унинг заковатининг бениҳоя имкониятларига бўлган қувончли ишонч туйғулари билан тўлдирдилар. Космоснинг мард навигаторлари планетамиз теварагида мисли кўрилмаган 18 кунлик учишдан кейин Ер аҳлига бундай дедилар: Дарҳақиқат, одам космосда узоқ муддат яшай олади ва ишлай олади, шу учиш чоғида билиб олганларини одамларга хизмат қилдира олади.

«Союз-9» космик кемасининг учиши билан бутун дунё ғоятда қизиқди. 9 июль куни М. В. Ломоносов номли Москва давлат университетининг мажлислар залида бўлиб ўтган матбуот конференциясига йиғилган кўпдан-кўп совет ва чет эл журналистлари ҳам эксперимент якунларига нақадар қизиққанликларини кўрсатдилар.

«Союз-9» космик кемасининг орбита бўйлаб узоқ муддат учишининг муваффақиятли тугаганлиги ҳамда СССРнинг космонавт учувчилари икки марта Совет Иттифоқи Қаҳрамони А. Г. Николаев ва Совет Иттифоқи Қаҳрамони В. И. Севастьянов билан учрашувга бағишланган матбуот конференциясини СССР Фанлар академияси ҳамда СССР Ташқи ишлар министрлиги ташкил қилган эди.

Матбуот конференцияси президиумига чиқиб келган янги космик учиш қаҳрамонларини, таниқли совет олимларини матбуот, кино, радио ва телевидениенинг, илмий ва жамоат ташкилотларининг икки мингдан ошиқ вакиллари гулдурос қарсаклар билан табрикладилар.

СССР Фанлар академиясининг президенти академик **М. В. Келдиш** кириш нутқи сўзлаб, матбуот конференциясини очди.

У экипаж узоқ муддатли космик учишда илмий-техникавий экспериментлар ҳамда медицина-биологик тадқиқотлар мураккаб ва кенг кўламдаги программасини муваффақиятли бажарганлигини маълум қилди. Ушбу учиш натижаларининг космонавтика ривожланиши учун катта аҳамияти бор, деб таъкидлади президент.

Совет космик тадқиқотлар программаси принципиал илмий-техникавий проблемаларни ҳал қилишга планли, мунтазам равишда ёндошиш билан характерланади. Илмий ва халқ хўжалик мақсадлари учун узоқ муддатли орбитал станциялар яратиш ана шу программанинг йўналишларидан биридир. Бундай станциялар тадқиқ этилувчи проблемалар доирасини анча кенгайтиришга, янги-янги ноёб илмий-техникавий экспериментларни амалга оширишга имкон беради. Киши бошқарадиган орбитал станциялар космонавтиканинг бундан буёнги интенсив тараққиётига замин яратиб беради. Олим «Союз» кемаларининг учиши ана шу йўлдаги жуда муҳим босқич бўлганлиги, шу учишлар чоғида бошқариш, маневр қилдириш, туташтириш, турли борт системаларининг ишлаш принциплари пишиқтирилганлигини ва айни маҳалда космосдан туриб планетамизни ўрганишга доир комплекс вазифалар ҳал қилинганлигини айтиб ўтди.

М. В. Келдиш айтдики, одамнинг бевосита космик фазога чиқиб бориши ерни жуда кенг миқёсда тадқиқ этиш учун, табиий бойликларни янада тўлароқ ўзлаштириш учун, коинот қўйнига янада кириб бориш учун янги-янги имкониятлар очиб берди. Узоқ муддатли орбитал станциялар яратиш учун, олис космик учишлар учун вазнсизлик ва космик учиш бошқа омилларининг одам организмига таъсири тўғрисида, космосда яшаш ва меҳнат қилишнинг принципиал имкониятлари ҳақидаги маълумотларнинг изчил тўплаб борилиши ғоятда муҳимдир. Ер курраси юзини, атмосфера ва космик муҳитни ўрганишда кема ичида космонавт бўлиши қандай манфаатлар келтириши тўғрисида аниқ тасаввур ҳосил қилмоқ, одам билан автоматнинг вазифалари ўртасидаги энг мақбул муносабатни топмоқ ҳам муҳим иш-дир. Бу нарса узоқ муддат саботматонат билан иш олиб борилишини талаб қиладики, космонавтиканинг бундан буёнги тараққиётини шуларсиз тасаввур ҳам қилиб бўлмайди.

«Союз-9» кемаси учаётганда янги муҳим масалалар ҳал қилинди, деб давом этди олим. Космонавтлар орбитада узоқ муддат учиш шароитларида киши организмига космик учиш омилларининг таъсирини ўрганишга доир кенг кўламдаги медицина-биологик тадқиқотлар программасини бажардилар. Бунда киши организмининг кўникиши, вазнсизлик ва мушак фаолияти пасайиш ҳолатларининг модда алмашув процессларига, юрак-қон томир системасига, суяк-бўғин аппаратига, қон айланиш характерига таъсири масалалари ўрганиб чиқилди. Одамнинг динамик функцияларини бошқариш системаси элементи сифатида тадқиқ этилишидан қизиқ-қизиқ натижалар олинди. Бу тадқиқот махсус кибернетик қурилма ёрдамида бажарилди. Учишнинг турли босқичларида экипаж ишчанлигини баҳоламоқ учун бир қанча медицина биологик ва психофизиологик методлар қўлланилди.

Космонавтлар Ер атмосфераси ва унда рўй берувчи процесслар тўғрисида, Ер куррасининг турли районларидаги қитъа ва сув юзи ҳамда характерли геологик-география объектлари тўғрисида жуда кўп маълумотлар олдилар. Улар бундан аввалги совет космик кемаларининг экипажлари бошлаб берган кузатишларни давом эттирдилар. Масалан, космонавтлар Валентина Николаева-Терешкова билан Константин Феоктистов қош қорайиш чоғидаги тожли нур фотосуратини олишган, «Союз-5» кемасидан туриб эса биринчи марта шу тож спектрлари олинган эди. Бултур октябрь ойида учта «Союз» кемаси группа бўлиб учган чоғда ҳам шундай кузатишлар ўтказилган эди деди М. В. Келдиш, шу ўлчаш натижаларини ишлаб чиқиш атмосферанинг оптик хусусиятлари ҳамда аэрозол тақсимланиши тўғрисида янги қизиқарли маълумотлар олинишига имкон берди.

«Союз-9» кемасининг экипажи ҳам ернинг қош қорайиш чоғидаги ва кундузги уфқини фотосуратга олди ва спектрометрия қилди. Ана шу кузатишларнинг натижалари баландликка чиқиб борган сайин атмосфера қатламининг ёрқинлиги ва унинг структураси қандай ўзгариб боришини яхшироқ тушуниб етишга ёрдам беради. Космик кемаларни учириб бориш чоғида таянч мўлжал сифатида ишлатилувчи уфқ чизиғини аниқ белгилашда бу натижалар ғоят муҳим ҳисобланади, деди олим. Космонавтлар бошқа бир қанча астронавигацион экспериментларни ҳам бажардилар.

«Метеор» сунъий йўлдоши, «Союз-9» кемасининг экипажи ҳамда «Академик Ширшов» илмий-тадқиқот кемаси бирга қатнашувида ўтказилган қўшма метеорологик эксперимент натижалари ҳам катта қизиқишга сазовордир. Бундай экспериментларнинг метеорологлар учун, об-ҳавони анча аниқ прогноз қилиш учун муҳим аҳамияти бор. Чунки бундай экспериментлар атмосферанинг ҳолатини, қуруқлик ва жаҳон океанининг юзини, булут қопламларининг структурасини комплекс равишда ўрганиб чиқишга имкон беради. Ҳинд океани акваториясининг ғарбий қисми устида шу комплекс экспериментлар ўтказилди. Атмосферанинг турли қатламларидаги температура ва шамол тезлигини ўлчаш учун кемадан туриб радио зондлар учирилди. Шу пайтда ана шу территория устидан учиб ўтган «Метеор» йўлдоши 630 километр чамаси баландликдан бир қанча телевизион суратлар юборди, Николаев билан Севастьянов эса анча паст орбитада туриб шу районни кузатишди. Бултур «Союз-7» кемасининг экипажи, самолётлар ва ер устидаги экспедициялар қатнашувида ҳам худди шу тахлитдаги метеорологик эксперимент ўтказилган эди. «Союз» кемаларида ўтказилаётган тадқиқотлар, деб таъкидлади М. В. Келдиш, метеорологик прогнозларни такомиллаштиришдек муҳим амалий ишга катта ҳисса қўшади.

Мамлакатимиз Ленин юбилейи йилини фан, техника тараққиёти соҳасидаги янги-янги ютуқлар билан, коммунистик қурилишдаги янги-янги муваффақиятлар билан кутиб олди.

Совет космик тадқиқотлар программасининг бош йўли, деди пировардида М. В. Келдиш, космонавтиканинг ютуқларидан халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун, илмий техника тараққиёти учун фойдаланишдан иборатдир. «Союз-9» кемасининг янги учиши ана шу йўлда қўйилган муҳим одимдир.

Академия президенти мард космонавтларни қизғин қутлади ҳамда космик фазони ўзлаштиришдек олижаноб ишда уларга янги-янги муваффақиятлар тилади.

М. В. Келдиш СССР Фанлар академиясининг президиуми СССР нинг космонавт учувчиси, илгари К. Э. Циолковский номидаги олтин медал билан мукофотланган А. Г. Николаевнинг космонавтикани ривожлантиришга қўшган муҳим ҳиссасини таъкидлаб, СССРнинг космонавт учувчиси В. И. Севастьяновга К. Э. Циолковский номидаги олтин медаль берилганлигини маълум қилди.

Йиғилиш аҳлининг гулдурос қарсаклари остида шу медаль космос қаҳрамонига топширилди.

СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси **О. Г. Газенкога** сўз берилади.

Узоқ муддатли космик учиш шароитларининг одам функционал ҳолатига ва унинг ишчанлигига таъсирини яна ўрганиш медицина биологик тадқиқотларининг асосий мақсади, деди у. Бунинг учун юрак-қон томир системасининг функциялери, нафас олиш, энергия сарфи, марказий нерв системасининг аҳволи ва анализаторлар ўрганилди. Тегишли иш операцияларининг бажарилиши ҳамда махсус намуна ишлар бажарилиш сифатини баҳолаш асосида ишчанлик динамикаси тадқиқ этилди.

Биологик тадқиқотлар программасига мувофиқ космонавтларнинг актив қатнашувида баъзи экспериментлар ўтказилди. Вазнсизлик шароитининг ҳар хил тирик организм турларининг ўсиши, ривожланиши ва ирсиятига таъсирини ўрганиш ана шу тадқиқотларнинг умумий мақсади эди.

Космонавтлар А. Г. Николаев ва В. И. Севастьяновнинг учиши, деб давом қилди олим, одам космик учиш шароитларида узоқ муддат яшай олади, шу билан бирга самарали ишлай олади, деган ишончли хулоса чиқарилишига имкон берди.

Космонавтлар ниҳоятда кенг кўламдаги илмий тадқиқотлар программасини бажардилар, шу жумладан кўпдан-кўп медицина-биологик экспериментлар ўтказдиларки, булар вазнсизлик шароитининг киши организмига таъсирини ўрганишда олға янги қадам ташланишига имкон беради, деган умиддамиз.

О. Г. Газенко учиш чоғида олинган илмий материаллар ҳозирги вақтда ишлаб чиқилаётганлигини маълум қилди. Сўнгра у космонавтларнинг учиш чоғидаги ҳолатига доир дастлабки натижаларни, шунингдек уларнинг учишдан кейинги текширилишига доир баъзи натижаларни келтирди.

Андриян Григорьевич ва Виталий Иванович учиш чоғида ўзларини яхши ҳис қилдилар. Учиш программаси ғоятда тиғиз бўлишига қарамай, уларнинг иш қобилияти юксак даражада сақланди. Бироқ улар мураккаб экспериментларни бажариш ҳамда тиғиз иш кунининг охирида баъзан ўзларини бир мунча чарчоқ ҳис қилган бўлсаларда уйқудан кейин бардам бўлиб турдилар.

Учиш чоғида космонавтлар ўз аҳволларини кузатишларидан олинган ғоятда қизиқарли ва қимматли маълумотлар, шунингдек объектив тадқиқот маълумотлари киши организмининг вазнсизлик шароитига кўникиш хусусиятлари тўғрисида муҳим маълумот олинишига имкон берди. Учиш бошида ҳаракат қилиш, айниқса кеманинг бир жойидан иккинчи жойига ўтишга янги кўникма ҳосил қилиш учун маълум вақт талаб қилинган бўлса, уч-тўрт кун учишдан сўнг космонавтлар кема ичида бир жойдан иккинчи жойга бемалол ўга оладиган бўлиб қолдилар ва бундай ҳаракатни доимо назорат қилиб туриш талаб этилмади, яъни автомат тарзда бажарилаверди.

Тадқиқ этилаётган вегетатив сфера кўрсаткичлар томонидан ҳам вазнсизлик шароитларига кўникиш процесслари кўринди. Масалан, томир уриши дастлабки уч-олти марта айланишдаёқ учишдан аввалги миқдорга тушди ва сўнгра анча паст даражада сақланиб турди. Учишнинг 3-4 кунларида томир уриши, нафас олиш тезлиги ҳамда электрокардиограмма кўрсаткичлари муқимлашди. Бунда А. Г. Николаевнинг томир уриш тезлиги минутига 68—80 марта, В. И. Севастьяновники эса 60—70 марта атрофида бўлди. Жисмоний машқларни бажариш чоғида, шунингдек баъзи мураккаб экспериментлар қилинаётган пайтларда томир уриши тезлашди, албатта. Уйқу чоғида томир уриш тезлиги бир мунча пасайди.

Шуни айтиб ўтиш қизиқарлики, деб давом қилди олим, А. Г. Николаевнинг «Восток-3» кемасидаги биринчи учиши чоғидагига қараганда «Союз-9» кемасида учган пайтдаги томир уриш тезлиги шарт-шароитлари жиҳатидан бараварлашадиган участкаларда бир мунча пастроқ бўлди. Артерия қон томир босими бутун учиш чоғида тинч маҳалда амалда ўзгармади. Учиш давомида стандарт жисмоний зўриқишга юрак реакцияси муҳим ўзгаришларга учрамади.

О. Г. Газенко медицина-биологик кузатишларнинг дастлабки натижаларини таҳлил қилишда давом этиб айтдики, космонавтларда ҳаракат касаллик аломатлари бўлмаган. Космонавтлар учишнинг дастлабки даврларида гавда ёки бошларини бирдан энгаштирганларида ерда вестибуляр зўриқиш пайтларида вужудга келган сезгини эслатувчи сезгига дучор бўлганликларини маълум қилдилар. Бу нарса вазнсизлик шароитида вестибуляр реакция пайдо бўлиш бўсағаси бир мунча пасайишини кўрсатса керак.

Учиш чоғида космонавтларнинг иштаҳалари яхши бўлди. Чанқаш бир мунча камроқ бўлди. Бир кунда истеъмол қилинадиган сув миқдори (овқат таркибида бўлган сувни ҳам назарда тутганда) тахминан 1,6—1,8 литрга борди.

«Союз-9» кемасининг ҳаётни таъминлаш системалари кема бўлмаларида газ состави, температура, намлик ва атмосферанинг босими жиҳатидан белгиланган шароитларни қатъий сақлаб борди. Космонавтлар табиий маҳсулотлар сифатидаги овқат билан таъминланган эдилар, рационларининг ўртача суткалик колорияси салкам 2 минг 600 килокалорияга борар эди. Олим меҳнат ва ҳордиқ чиқариш режимининг рационал тузилиши ишчанликни сақлашда муҳим роль ўйнаганлигини айтди.

Космонавтлар учиб қайтганларидан сўнг уларни кузатиш ва текширишдан муҳим маълумотлар олинди. Ерга қўниш куни космонавтларда ҳаракат доираси томонида ўзгариш юз берганлиги пайқалди. Уларнинг сезгилари центрифугада 2—2,5 бирлик миқдорида зўриқиш таъсирида бўладиган сезгиларга ўхшаб кетарди. Космонавтларнинг бошлари, қўл-оёқлари ва гавдаларининг бошқа қисмлари ғоятда оғир туюлди ва улар шуларнинг вазнини сезиб турдилар. Бундай ҳолат икки-уч кун чамаси давом қилди. Космонавтлар ерда ўнинчи кун бўлишларида статика ва ҳаракат амалда нормаллашиб бўлди.

Сўнгра олим узоқ муддатли вазнсизлик шароитининг мушак фаолиятига, юрак-қонтомир системасига ва қон таркибига таъсирини характерловчи маълумотларни келтирди. У физиологик функциялар ўзгариши учишдан кейинги ўн кун мобайнида асосан нормаллашиб бўлганлигини айтди.

Олим мана бундай хулосага келди: узоқ муддат вазнсизлик шароитида бўлишдан сўнг ерда яшашнинг одатдаги шароитларига мослашиш маълум қийинчиликлар билан ўтади ва физиологик системаларнинг вазнсизлик шароитига мослашишидан кўра бирмунча кўпроқ зўриқиши билан эришилади.

Илгари айтилганидек, учиш чоғида биологик тадқиқотлар ҳам ўтказилди. Дрозофиль, картошка, буғдой, арпа, пиёз ва арабидопсис уруғлари билан, хлорелла ва кўк яшил сув кўкатлари билан тажриба ўтказилди.

«Союз-9» кемасининг командири СССРнинг космонавт-учувчиси А. Г. Николаев минбарга чиқади.

Космик учиш омилларининг киши организмига узоқ муддат таъсирини ўрганиш ва даставвал одамнинг вазнсизлик шароитларида узоқ муддат ишлаш қобилиятларини текшириш «Союз-9» кемаси учишининг асосий мақсади бўлган эди, деди у. Одам вазнсизлик шароитида узоқ муддат бўлганидан сўнг ернинг тортиш кучи шароитларига ўтиши процессини ўрганиш масаласининг аҳамияти ҳам ундан кам эмас эди.

Ана шу масалаларни ҳал қилмоқ учун илмий-техникавий ва медицина-биологик тадқиқотлар ҳамда экспериментлар комплексини ўз ичига олган кенг кўламдаги программа бажарилди. Кема ва унинг системаларини янада такомиллаштирмоқ учун программада қуйидаги ишлар кўзда тутилганди:

— Қўл билан бошқариш ва мўлжал олдириш системаларини, шунингдек мустақил навигация воситалари қўллаш методларини пишиқтириш;

— Орбитани тўғрилаш системаларини, ерга тушишни бошқариш системаларини турли режимларда текшириб кўриш;

— Кема конструкцияси элементларини (қўзғалма механик узеллар, дарчаларни ва ҳоказолар) тадқиқ этиш юзасидан бир қанча экспериментлар ўтказилиши.

Учиш чоғида биз:

— Оптик асбоблардан фойдаланган ҳолда космик фазодан туриб ерни кузатишимиз, геологик картография ҳамда фойдали қазилмалар ётиши эҳтимол тутилган районларини аниқлаш мақсадларида геология-географик объектлар фотосуратини олишимиз;

— Атмосфера ҳодисаларини ҳамда қор қоплами ётиш чегараларини кузатишимиз ва фотосуратини олишимиз.

— Ер атрофи космик фазосида рўй берувчи ҳодиса ва процессларни қайд қилиб боришимиз керак эди.

Программада махсус медицина-биологик тадқиқотларга ҳамда космосда узоқ муддат учиш омилларининг киши организмига таъсирини ҳар томонлама ўрганиб чиқиш мақсадидаги махсус медицина-биологик тадқиқотлар ва экспериментларга катта ўрин берилган эди.

Учиш программасининг бажарилиши, космосдаги ҳаётимиз ва меҳнатимиз хусусида тўхталишдан аввал, деб давом қилди А. Г. Николаев, «Союз-9» кемаси ва бизнинг учишга қандай тайёргарлик кўрганлигимиз тўғрисида қисқача гапириб ўтмоқчиман.

«Союз-9» кемаси бундан аввалги «Союз» типидаги кемаларга ўхшаб кетади. Узоқ муддатли учиш программасига мувофиқ кемада космонавтларнинг иш ва ҳордиқ чиқариш шароитларини яхшилаш зарурати билан боғланган баъзи ўзгаришлар киритилган эди. У ажойиб космик кемадир. Ер атрофи космик фазосини ўрганиб чиқиш учун кемада кўп ишлар қилса бўлади.

Бизнинг учишга тайёргарлик кўришимиз бир неча босқичдан иборат бўлди. Охирги босқичда биз белгиланган учиш программасига мувофиқ «Союз-9» кемасининг ўзида учишга тайёргарлик кўрдик. «Союз-9» кемасининг хусусиятлари, унинг мўлжал олдириш ва ҳаракатни бошқариш системалари, ҳаёт таъминоти системалари, энергия манбалари, кемани тушириш ва ерга қўндиришни бошқариш системалари айниқса чуқур ўрганиб чиқилди. Илмий тадқиқотлар ва экспериментларни бажариш методларини ўзлаштириш ва пишиқтиришга тайёргарлик чоғида алоҳида ўрин берилди.

Бундан ташқари, машқлар ўтказиш процессида кемада системалар ишдан чиқиб авария вазиятлари пайдо бўладиган ҳолда экипаж қандай ҳаракат қилиши ҳам пишиқтирилди. Космонавт учиш чоғида ҳеч қандай кўнгилсиз воқеа бўлмаганлиги ва шунинг учун тайёргарлик чоғида ҳосил қилинган шу тахлитдаги малакаларга эҳтиёж бўлмаганлигини айтади.

Медицина-биологик тадқиқотлар соҳасида ҳам анча ишлар қилинди. Умумий жисмоний тайёргарлик анчагина вақтни эгаллади. Жисмоний тайёргарликни ташкил этишда бевосита космик кеманинг ичида бажариладиган жисмоний машқлар комплексининг ишлаб чиқилиши алоҳида ўрин эгаллади. Бу машқлар учиш чоғида ва ерга қайтиб келганимизда яхши ишчанлигимизни сақлаб қолишимизга имкон берди.

Биз ўз соғлиғимизни ўзимиз назорат қилиб туриш ва бир-биримизнинг соғлиғимизни назорат қилиб туриш, зарурат туғилганида, бир-биримизга шошилинч ёрдам кўрсатиш методларини ҳам ўзлаштириб олдик.

«Союз-9» кемасининг учиш программасида ухлаш ва уйғоқ бўлиш тартиби ўзгартирилган шароитларда (кундузи ухлаб, кечаси ишлаш) ишлаш кўзда тутилганидан учишга тайёргарлик кўриш чоғида организмнинг янгича суткалик ритмга мослаштиришга қаратилган бир қанча тадбирлар қўлланилди.

А. Г. Николаев «Союз-9» кемасининг экипажи Совет ва Америка космонавтларининг учишларга тайёргарлик кўриш борасида орттирган катта тажрибаларини назарда тутганлигини ҳам айтиб ўтди.

Ушбу учиш программасининг бажарилиш процесси, деди космонавт, кемани мўлжал олдириш билан боғланган кўпдан-кўп динамик операциялар билан характерлидир. Биз бундай операциялардан неча ўнларини бажо келтирдик. Кўпгина экспериментлар ва кузатишлар ўтказиш учун кемани олдиндан мўлжал олдириш ва шу вазиятини гироскоплар ёрдамида муқимлаштириш талаб қилинарди. Одатда бундай ишлар қўлда бажарилар, баъзида эса автомат режимга ҳам ўтиб турилар-ди. Биз Қуёш батареяларининг панелларини қуёшгай ҳолатга ўтказиш мақсадида қарийб ҳар куни кемани ўнглаб турардик. Бу ишларнинг ҳаммаси қўлда бажарилди.

Учиш чоғида Ернинг соя томонида эканмиз, кемани бир неча марта ерга ўнглаб бурдик. Бунда автомат, ярим автомат, шунингдек қўлда бошқариш режимларидан фойдаландик. Масалан, бешинчи марта айланишда орбитани биринчи бор тўғрилаганимизда Ернинг соясида эканмиз, кеманинг мўлжал олиш аниқлигини назорат қилиб турдик ва терминатор районида двигателни ишга солдик.

А. Г. Николаев учиш чоғида экипаж кемани мўлжал олдириш ва ҳаракатини бошқариш системаларида ишлатилувчи бир қанча янги асбобларни синовдан ўтказганлигини маълум қилди. Жумладан, кема кўриш миқёси кенг оптик индикатор ёрдамида берилган турли бурчаклар билан офтобга қаратилаётганида уни бошқариш синаб кўрилди. Бу нарса жуда қулай бўлиб чиқди. Шундан кейин экипаж кемани ана шу индикатор ёрдамида энг мақбул бошқариш методини ишлаб чиқди ва кемани «қияма қилиб буриш» деб аталувчи буришлар чоғида шу методдан фойдаланди. Кемага зарур иссиқлик режимини таъминлаб туриш ҳамда кема ичида электр энергияси истеъмоли бирмунча оз бўладиган пайтларда буфер батареяси нормал иш режимини сақлаб турмоқ учун кема қуёшга нисбатан муайян бурчак билан мўлжал олдирилаётганида шу тахлитдаги буриш ишлатилади.

Учиш процессида орбита уч марта тўғрилаб қўйилди. Бунда қўл режими, шунингдек автомат режими ишлатилди. Программада элликдан ортиқ турли экспериментлар ўтказиш кўзда тутилган эди. Учиш чоғида шуларнинг ҳаммаси бажо келтирилди, чунончи, экспериментларнинг ҳар бири бир неча мартадан бажарилди.

Учиш программасига мувофиқ, деб давом қилди космонавт, ҳар биримиз турли операциялар ва экспериментларни муайян изчилликда бажариб туришимиз керак эди. Биз кўпчилик экспериментларни бир-биримиздан мустақил ҳолда бажарган бўлсак, биргалашиб ўтказиладиган экспериментлар ҳам кўп эди. Булар — кемани муайян тарзда мўлжал олдиришни талаб қилувчи тажрибалар асосан биргалашиб бажарилди.

Космосдаги ишимиз етарлича қулай шароитларда ўтди: ишлаш ва ҳордиқ чиқариш учун зарур бўлган ҳамма нарсалар «Союз-9» кемасида муҳайё эди.

Бутун учиш чоғида иштаҳамиз яхши бўлди, нормада нима кўзда тутилган бўлса, шуларнинг ҳаммасини пок-покиза туширдик. Борщч, харчо шўрва, кофе каби иссиқ овқат ва ичимликларни маза қилиб тановул қилдик. Ортиқ сувсамаган бўлсакда сувни хоҳлаганча ичдик. Биз махсус уйқу қопчиқлари ичига кириб олиб ухладик. Тез ухлаб кетар эдик, уйқумиз қаттиқ эди. Бир вақт уйқуда бояги қопчиқдан чиқиб кетибман. Кўзимни очсам орбитал бўлманинг шифтига чиқиб кетган эканман. Уйқудан кейин ўзимизни ҳамиша бардам, тетик ҳис қилар эдик. Учиш чоғида кунига икки марта жисмоний машқлар комплексини бажо келтириб турдик. Жисмоний машқ қилиш бизга ғоятда ёқарди.

Учиш программаси бажарилиб бўлгач, ўн саккизинчи кун кема тормоз импульси бериш учун мўлжал олдирилди. Белгиланган вақтда тушириш программаси ишга солинди. Тормоз двигателининг ишлаши натижасида кеманинг орбитал тезлиги пасайиб, ер сари учиш траекториясига ўтди. Орбитал бўлма ҳамда асбоб агрегат бўлмаси туширилувчи аппаратдан ажратиб юборилгач, кемани ерга тушириш системаси ишга тушиб, аппаратнинг аэродинамик сифатидан фойдаланган ҳолда бошқариладиган тарзда ер атмосферасига кириб боришини таъминлади. Ер атмосферасининг зич қатламларига кириш чоғида қарши ҳаво оқимидан шовқин зўрайиши яхши сезилиб турарди. Атмосфера орасига кириб олганимиздан сўнг зўриқиш кучи равон кўпайиб борди. Аммо бу куч уч-тўрт бирликдан ошиб кетмади. Кема белгиланган районга оҳиста қўнди.

Биз космосда учишни яхши ўтказган бўлсакда, очиғини айтганда, ерга қўнганимиздан сўнг ердаги ҳаёт кечириш шароитларига қайтиб кўникиш ёки медиклар тили билан айтганда реадаптация ҳодисасида баъзи қийинчиликлар вужудга келиши мумкинлигини кутмагандик. Ерга қўнганимиздан сўнг ўзимизни креслодан кўтариб олишимиз қийин бўлди. Кеманинг туйнуги очилганидан сўнг излаш группасидаги ўртоқларимиз туширилувчи аппаратдан чиқиб олишимизга кўмак беришди. Ўн саккиз кунлик вазнсизлик шароитидан сўнг бутун гавдамиз (қўлларимиз, оёқларимиз, бошимиз) бирдан оғирлашиб кетди. Ўзимизни худди центрифугада чоғроқ зўриқиш таъсирида тургандек ҳис қилардик. Биринчи кун ана шу зўриқиш тахминан иккита бирликка ёки эҳтимол ундан сал кўпроқ бирликка баравар келадигандек туюларди. Ундан кейинги кунлар зўриқиш секин-аста камайиб-бориб, бешинчи-олтинчи кун батамом йўқолиб кетди. Ҳозир ўзимизни яхши ҳис қиляпмиз, соғлиғимиз жойида.

Пировардида А. Г. Николаев «Союз-9» кемасининг ўн саккиз кунлик учишидан сўнг киши яшайдиган узоқ муддатли орбитал станциялар яратиш ва уларнинг ишлашида келажакда одамнинг актив қатнашуви тўғрисида анча ишончли гаплар айтиш мумкин, деди.

Сўнгра «Союз-9» кемасининг борт инженери, СССРнинг космонавт учувчиси **В. И. Севастьянов** сўзга чиқди. У бундай деди: — Мен борт системаларининг иши тўғрисида гапириб беришим керак. Лекин бу докладим: «Кеманинг барча системалари ва ускуналари эътирозсиз ишлади» деган сўзлардан иборат бўлиб чиқади. Шунинг учун ҳам мен бошқа масалалар хусусида тўхталаман.

Узоқ муддат учиш шароитларида «Союз-9» кемасининг системаларини синаб кўриш, кемани навигация қилдириш ҳамда ҳаракатини бошқариш системаларининг янги асбобларини пишиқтириш, кеманинг конструктив ва динамик характеристикаларини ҳамда ташқи тойдирувчи омилларни аниқлаш техникавий экспериментлар олдида турган мақсад эди.

Учиш чоғида юлдузларга қараб мўлжал олдирувчи янги автомат датчик синаб кўрилди. Бу датчик ёруғлик нурлари берувчи халақитлар кўп бўлганида кемани пухта ва аниқ мўлжал олдирилишини таъминлайди. Синашлар шу асбобни чиниқтиришга ҳамда унинг характеристикаларини энг яхши тарзда танлаб олинишига имкон берди. Ернинг соя томони устидан учиш чоғида кемани қўлда ерга қарата мўлжал олдирилишини таъминловчи визуал оптик электрон асбоб синовдан муваффақиятли ўтди.

Мустақил орбитал навигация методлари ва воситаларини пишиқтириш бўйича экспериментлар ўтказиш давом эттирилди. Жумладан, биз айланиш даврини аниқладик, учиш баландлигини ўлчадик, ердаги нишонлар ва юлдузларга қараб бурчак ўлчаш ишларини бажардик. Кема орбитасининг барча элементлари ана шу ўлчаш натижаларига қараб аниқланди ҳамда траекториясини қанчалик тўғрилаш кераклиги ҳисоблаб чиқилди. Кемадаги ҳисобловчи воситалардан фойдаланган ҳолда навигация масалаларини чаққон ҳал қилинишини таъминловчи методика ҳам учиш чоғида пишиқтирилди. Учишни бошқариш системаси қўшоқ бўлиши ва бошқариш пухталигини ошириш мақсадларида шундай методикадан фойдаланилиши мумкин.

Кеманинг конструктив характеристикаларини ўрганиб чиқиш билан боғлиқ бир қанча экспериментлар ўтказилди. Вакуум шароитлар ҳамда кема бир томонлама иситилишидан кемада вужудга келувчи ўзгаришлар ўлчанди. Кеманинг инерция характеристикалари равшанлаштирилди, инерция моментлари ҳамда инерция бош ўқларининг жойланиши аниқланди. Космик муҳит шароитларида аниқ механизмлар ҳамда оптик узелларнинг ишлаши ўрганиб чиқилди.

Биз мўлжал олдириш ва муқимлаштириш системалари гироскопик асбобларининг аниқлик характеристикаларини оптик воситалар ёрдамида чиқардик. Бутун учиш чоғида оптик сезгир элементларнинг пухта ишлашини таъминловчи янги ғоят аниқ иллюминаторларни синаб кўриш ҳамда шуълаланувчи зарраларнинг табиати, динамикаси ва ёрқинлик характеристикаларини тадқиқ этиш давом эттирилди.

Учиш процессида кеманинг динамик характеристикаларига ва бошқарилувчанлигига аэродинамик ҳамда гравитацион тойдирувчи моментларнинг таъсири баҳоланди.

Биз узоқ космик учишда экипаж ҳаёт фаолиятини таъминловчи турли системаларни батамом синаб кўрдик ва қимматли материаллар келтирдик.

Техникавий экспериментларнинг дастлабки натижалари кутилгани-га тўла мос келмоқда, деб таъкидлади космонавт. Учиш чоғида кеманинг ҳамма системалари нормал ишлади, шуни комил ишонч билан айтишимиз мумкинки, «Союз» кемаси космик фазо шароитларида одамнинг узоқ муддат бўлишини таъминлашга қодирдир.

Сўнгра В. И. Севастьянов медицина-биологик тадқиқотларга тўхталди. Экипаж вестибуляр аппарат функцияларини, ташқи нафас олиш функцияларини, артериал босим динамикасини, киши терисининг оғриқ сезиш характерини, кўзнинг контраст сезгирлиги ҳамда кўриш аппарати характеристикаларининг сақланиб қолишини, қўлнинг мушак кучи ва мушак бўғин сезгирлигини тадқиқ этишга доир экспериментларни бажарди.

Айтиб ўтилган шу экспериментларнинг ҳаммаси космонавтларнинг ҳолатини назорат қилиш мақсадининг ўзи билангина эмас, шу билан бирга асосан киши имкониятлари унинг барча органларининг узоқ муддатли космик учиш шароитларида нормал ишлай олишини янада чуқурроқ ўрганиш мақсадларини ҳам кўзда тутган эди.

Энг мақбул ҳаёт таъминот системасини тузиш, шунингдек илмий асосланган овқат рационини ва сув истеъмолини ишлаб чиқиш учун маълумотлар олиш мақсадида учиш шароитларида космонавтлар қанчалик энергия сарфлаганликлари ҳисоблаб чиқилди.

Биз турли учиш босқичларида космик кемани қўлда бошқариш процессларига ўтилишини тадқиқ этиш юзасидан бир қанча экспериментлар бажо келтирдик. Бу экспериментлар кема ичидаги махсус тақлид машинасида ўтказилиб, бошқаришдаги турли динамик режимлар шу машина ёрдамида моделлаштирилди. Бу экспериментлар одамнинг бошқариш системасининг асосий бўғини сифатидаги «Вазифа функциясини» аниқлаб олишга имкон беради.

Учиш процессида ўтказилган биологик экспериментлар генетика ва цитологиянинг баъзи масалаларига доир қизиқарли материал беради.

Халқ хўжалик аҳамиятига эга бўлган экспериментлар катта ўринни ишғол қилди. Биз учиш чоғида булутларнинг фазовий структурасини ўрганиш, қор босган районлар чегарасини аниқлаш, бўрон, пўртана ва тропик циклонларни аниқлаш мақсадларида бир қанча кузатишлар ўтказдик ва фотосуратлар олдик.

Биз ер куррасининг айрим районларидаги об-ҳавонинг аҳволи қандай эканлиги тўғрисида ердан берилган саволлар олдик, тегишли кузатишлар ўтказдик ва бунинг натижаларини ерга маълум қилдик. Метеорологик ҳодисалар тўғрисида кемадан туриб берилган маълумотлардан об-ҳаво хизмати оператив ишида фойдаланилди.

Космонавт ер юзидаги географик ва биологик объектларнинг фотосуратларини олиш тўғрисида гапирио, фойдали қазилмалар излаш учун мавжуд геологик карталарни муфассаллаштириш ҳамда янгиларини тузиш ушбу экспериментнинг асосий мақсадлари эди, деди.

Шимолий Кавказ, Каспий денгизи ва Орол денгизи, Қозоғистон ва Ғарбий Сибирь районларида комплекс эксперимент ўтказилаётганида космик кема ичидан туриб фотосуратга олиш билан бир вақтда уша объектлар геологик разведка самолетларидан туриб ҳам фотосуратга олинди.

Борт инженер ер атрофи космик фазосининг тадқиқ этилишига доир баъзи илмий экспериментларга қисқача тўхталиб ўтди.

Жумладан, Қуёшнинг спектрал ёрқинлиги, ернинг тунги ва кундузги уфқларининг спектрал ёрқинликлари ўлчанган. Учиш чоғида кеманинг дарчалари орқали кўринган шуълаланувчи зарралар кузатиб борилган, уларнинг катталиги, ёрқинлиги, олислиги, ҳаракат тезликлари аниқланган.

Шуни айтиб ўтмоқ лозимки, учиш чоғида баъзи экспериментларни ўтказиш методикаси ўзгартирилди. Биз бу методиканинг бошқариш марказидан берилган тавсияларга мувофиқ тўғрилаб турдик. Бу нарса экспериментларни ўзгарган шароитларни назарда тутган ҳолда янада сифатлироқ ўтказишимизга имкон берди.

Шуни таъкидламоқ муҳимки, учиш давоматининг катталиги, бир томондан, экспериментлар ҳажмини аввалги учишлар чоғидагига қараганда кўпайтиришга имкон берган бўлса, иккинчи томондан, планда кўзда тутилган ҳар бир экспериментни бир неча мартадан қилиб кўришга ҳам имкон берди. Бунинг натижасида мўл-кўл статистик материал тўпланди.

Ўтказган кузатишларимиз, деди В. И. Севастьянов, космонавт вазнсизлик ҳолатига жуда тез кўникишини кўрсатди. Ҳеч биримизда ҳеч қандай ҳаёлий сезгилар вужудга келгани йўқ. Аммо дастлабки икки-уч кунлик учиш чоғида бошга қон қуйилиш, киши ўзини бир мунча ноқулай ҳис қилиш каби баъзи аломатлар сезилса-да, улар кейинчалик батамом йўқолиб кетди. Биринчи ва иккинчи кун учиш чоғида вазнсизлик ҳолати ҳаракат тузилишига маълум таъсир кўрсатган. Учинчи кун учишда вазнсизлик ҳолатига кўникиш даври тугагач, киши ҳаракатида ғалати енгиллик, равонлик, аниқлик ва пухталик пайдо бўлди, кеманинг бир бўлмасидан иккинчи бўлмасига ўтишда ҳатто автоматизм пайдо бўлди.

Шуни айтиб ўтмоқ лозимки, организмнинг вазнсизлик ҳолатидан ернинг тортиш кучи шароитларига ўтиши билан боғланган сезгиларим кема командири айтиб ўтган сезгиларга ўхшашдир.

Пировардида, деди В. И. Севастьянов, учиш чоғида биз кўп материаллар тўплаганлигимизни айтиб ўтишни истардим. Олимлар ва мутахассислар бу материалларни муфассал ўрганиб чиқишлари узоқ муддат ишлайдиган орбитал станциялар яратиш йўлида янада олға боришларига, космонавтларни ўн саккиз кундан ҳам кўп давом қиладиган космик учишларга билиб тайёрлашларига, уларни ерга соғлом ва ишчан ҳолда қайтара билишларига имкон беради.

* * *

Сўнгра олимлар ва космонавтлар совет ва чет эл матбуотининг вакиллари берган кўпдан-кўп саволларга жавоб қайтардилар. (ТАСС).

«Союз-9» космик кемасининг командири А. Г. Николаев ва борт инженери В. И. Севастьянов дам олиш пайтида. В. Чередницев фотоси. (ТАСС фотохроникаси).

УСТА СУВЧИЛАР

Аҳрор ака пайкалга етиб келганда негадир шогирди Умарали кўринмасди. Ўқариқ бўйлаб югураётган сув эса шиддат билан эгатларга оқяпти. Сув кўп миқдорда қўйилганидан баъзи эгатларда тупроқни ювиб кетиб, ғўзаларнинг илдизи очилиб қоляпти. Аҳрор ака шошилинч ҳолда эгатларнинг сувини тезда камайтирди. Ўқариқ давомидаги иккинчи пайкалга сувни тараб юборди. Энди сув бир меёрда жилдираб оқа бошлади. Сменадошининг бехосдан келиб уринаётганини узоқдан кўриб қолган Умарали югуриб келди.

— Тинчликми, Аҳрор ака! Эгатларда сув озайиб қолибди-ку!

— Жилдираб оқизиш керакда, ахир! Бу ҳолда ғўза намга қонадими?

— Озгинадан тараган эдим, ҳижолатомуз жавоб берди Умарали, — жўяк бошини ювиб кетибди-да

— Хабардор бўлиб туриш керак эди! Сув беаёв бўлади. Салгина хабарсиз қолсанг жўякларни ювиб, ниҳолларнинг илдиз-томирларини очиб юборади. Ниҳол зарар кўрдими, сўзсиз, ҳосилга путур етади деявер.

Аҳрор ака Саидкаримов миришкор сувчи. У Ўрта Чирчиқ районидаги Охунбобоев номли колхознинг Худойберди Дадашев бошлиқ 1-бригадасида меҳнат қилади. Аҳрор аканинг таклифи билан бригада майдонларига сувчилар алоҳида группаларга ажратилиб қўйилган. Унинг ўзи 25 гектар майдонни сувга мириқтириш ва мўл-кўл пахта ҳосили етиштириш масъулиятини олган.

Шу долзарб кунларда у сув талаб ғўзаларни намга қондиришда жонбозлик кўрсатяпти. Бу ерда суғориш икки сменада ташкил этилган. Абдували Бердимуродов билан Умарали Тошбоев кундузги сменада ғўзаларга сув тараса, кечки сменада Аҳрор аканинг ўзи қолади. Аммо у кундуз пайтларида ҳам неча-неча бор дала айланиб, сувчиларнинг иши билан танишиб туради. Ўз тажрибаларини улар билан ўртоқлашади.

Аҳрор ака бошчилик қилаётган сувчилар группаси ўзларига бириктилган барча майдондаги ғўзани иккинчи сувдан чиқариш арафасида турибди.

Суғориш ғоят нозик ва масъулиятли иш. Шунинг учун ҳам бу муҳим вазифани чуқур ҳис этаётган, устакорлик билан иш тутиб келаётган ва мўл ҳосил учун жон куйдираётган Аҳрор Саидкаримов, Абдували Бердимуродов, Умарали Тошбоев сингари тажрибали сувчиларга топширилиб жуда тўғри иш қилинган. Улар кундузги сменада нормадаги 0,75 гектар ўрнига 0,90—1 гектар ердаги ғўзани қондириб суғормоқдалар.

— Ҳозир ишимизнинг долзарб пайти, — деб ҳикоя қилади уста сувчи Аҳрор ака, — агар ғўзалар саратон сувига қондириб суғорилса, бас, мўлжалланган ҳосилни олаверасиз. Агар чанқаб қолса, гулдан ҳам, тугунчалардан ҳам ажраласиз.

Шунинг учун ҳам ғўзани кундузи эмас, кўпроқ кечқурун суғориш маъқул. Биринчидан, сув тежалади, иккинчидан, сув ғўзанинг илдизигача бориб етади.

Бригададаги бошқа сувчилар ҳам ғўзани намга қондириш ва ниҳолларнинг бир текис ривожланишини таъминлашда чинакам меҳнат намуналарини кўрсатишяпти. Чунки бригада пахтакорлари беш йилликнинг сўнгги юбилей йилида 102 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 30 центнердан «оқ олтин» етиштиришни кўзда тутишган. Ана шу ҳосилни хирмон қилиб, ўз сўзлари устидан чиқиш учун бригаданинг Зарбиби Ашралиева, Ҳабиба Усмонова, Гулсун Холмуродова, Мастура Ниёзхўжаева каби сергайрат колхозчилари, механизатор ва сувчилари ғайрат кўрсатиб меҳнат қилишяпти.

Суғориш юксак агротехника қоидалари асосида ўтказилаётганлиги, ўғитга тўйдирилаётганлиги туфайли бригада пайкалларидаги ғўзалар бир текис ривожланмоқда.

Р. БОЙТУЛЛАЕВ.

Оққўрғон районидаги «Ленинобод» колхозининг 4-бригада пахтакорлари Хоразм область, Янгиариқ район «оқ олтин» бунёдкорларининг Мурожаатига қўшилиб, 100 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 35 центнердан пахта йиғиштириб олиш учун социалистик мажбурият олдилар. Шу кунгача колхознинг бу бригада аъзолари ғўзага тўрт марта ишлов беришди. Икки марта озиқлантирилди, ғўза пайкалларига иккинчи марта сув таралмоқда. Суратда: бригаданинг илғор сувчиларидан (олдинда) Исроилхўжа Илёсов ва Кибор Муродов ўртоқлар.

А. ТЎРАЕВ фотоси.

БАРАВЖ ВА БЎЛИҚ

Кенг пайкаллар оралаб юрибмиз. Ёзнинг оловкор қуёши эндигина тоғлар кетидан мўралаяпти. Кечагина суғорилган бўлиқ ғўза ниҳоллари тонг шабадасида аста-аста тебранади. Бир томони қуюқ тутзорга туташ картада ғўза қатор ораларини юмшатаётган тракторнинг овози бир маромда қулоққа чалинади.

— Бу картада ёш звено бошлиғимиз Абдували Абдураимов ишлаяпти, — деди трактор овози келаётган картага қараб Оққўрғон районидаги Ҳамид Олимжон номли колхознинг бригада бошлиғи ўртоқ Нурматов.

Биз бригада бошлиғи билан ўша картага ўтиб баравж ғўзаларни кўрдик. Кўз олдимизда ғўзаси тиззага етадиган кенг пахтазор ястаниб ётарди. Яқиндагина суғорилиб энди маромида культивация қилинаётган ниҳолларнинг бўлиқ шохларида шоналар беҳисоб.

Ана шу ғўзаларга уч марта ишлов берилди, икки марта озиқлантирилди.

Рўпарамизга келиб тўхтаган трактордан ёшгина механизатор, звено бошлиғи Абдували Абдураимов тушиб биз билан сўрашди. Ундан шу кундаги ишлари ҳақида гапириб беришни сўрадик.

Абдували звеносида 50 гектар пахта майдони бор, ҳар гектар ердан 30 центнердан ҳосил олишга аҳд қилинган. Звено аъзолари пландагидан гектар бошига 5 центнердан кўп ҳосил учун курашяптилар. Бундан эса беш йилликнинг сўнгги йили учун катта мажбурият олинганлиги кўриниб турибди.

Шунингдек, А. Сайдуллаев бошлиқ звенода ҳам ғўзалар авжи яхши. Бу иккала звено ҳам А. Нурматов бошлиқ бригаданинг илғор звеноларидан. Звеноларнинг Ҳ. Ғайбуллаева, М. Абдураимова, Ш. Эгамкулов каби аъзолари ғўзаларни яшнатишда намуна бўлмоқдалар.

Ғўзаға уч марта комплекс ишлов берган бу звено далаларида мўл ҳосил тўплаш учун кураш кун сайин қизитилмоқда.

С. МУСТАФОЕВ.

СОВЕТ ИТТИФОҚИ ПАРТИЯ-ҲУКУМАТ ДЕЛЕГАЦИЯСИНИНГ РУМИНИЯ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАСИГА ВИЗИТИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

(Боши 1-бетда)

СССР ва Руминия Социалистик Республикаси партия — ҳукумат делегациялари ўртасида музокаралар бўлиб ўтди, музокаралар ўртоқлик вазиятида, ҳамжиҳатлик руҳида ўтди. Делегациялар ўз мамлакатларидаги коммунистик ва социалистик қурилиш тўғрисида бир-бирларига ахборот бердилар, Совет — Румин муносабатларининг аҳволини, бу муносабатларни янада ривожлантириш йўлларини қараб чиқдилар ва актуал халқаро проблемалар хусусида фикрлашиб олдилар.

Дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида 1948 йил 4 февралда тузилган Совет — Руминия Шартномаси Совет Иттифоқи билан Руминия ўртасида янги типдаги муносабатлар ўрнатишга кўмаклашганлигини, улар ўртасида кенг кўламдаги ўзаро манфаатли ҳамкорликни қарор топтиришда муҳим роль ўйнаганлигини делегациялар мамнуният билан таъкидлаб ўтдилар.

Янги Шартнома шундан аввалги Шартномада мустаҳкамланган дўстлик анъаналарини давом эттириб, Совет — Румин ҳамкорлиги соҳасида орттирилган тажрибани, иккала мамлакатнинг социализм ва коммунизм қуриш соҳасидаги муваффақиятларини, социалистик мамлакатлар ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик муносабатлари мустаҳкамланганлигини, Европада ва бутун дунёда рўй берган ўзгаришларни акс эттиради.

Музокаралар чоғида томонлар социалистик интернационализм принципларига мувофиқ равишда, қардошларча ёрдам, ўзаро манфаатдорлик, суверенитет ва миллий мустақилликни ҳурматлаш, тенг ҳуқуқлилик ва бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик асосида СССР билан Руминия Социалистик Республикаси ўртасидаги ҳар томонлама алоқаларни бундан буён ҳам кенгайтиришга аҳд қилганликларини яна бир марта изҳор этдилар. Делегациялар Совет Иттифоқи билан Руминиянинг дўстона ҳамкорлигини кенгайтириш иккала мамлакат халқларининг ва умуман жаҳон социалистик системасининг туб манфаатларига мос бўлиб тушишига амин эканликларини айтдилар.

Ҳар иккала делегация социализм мамлакатларининг бирлиги ва жипслигига катта аҳамият бераётганликларини таъкидлаб ўтди. Улар Варшава Шартномаси доирасида ҳамкорликни янада ривожлантиришга ва бошқа социалистик мамлакатлар билан дўстик ва ҳамкорлик муносабатларини ривожлантиришга азми қарор берганликларини изҳор қилдилар. Томонлар ўзаро иқтисодий ёрдам кенгаши доирасида ўзаро иқтисодий ёрдам кенгашининг махсус сессияси қарорларига мувофиқ равишда кўп томонлама ҳамкорликни ривожлантириш муҳим эканлигини таъкидладилар.

Совет Иттифоқи билан Руминия шуни таъкидлайдиларки, социализм, социал тараққиёт манфаатларига амал қилиб, бошқа социалистик мамлакатлар, барча прогрессив ва тинчликсевар кучлар билан ҳамкорликда ҳаракат қилиб, империалистик агрессияга, эски ва янги мустамлакачиликка кескин қарши чиқадилар, халқларнинг тинчлиги ва хавфсизлиги ишини қаттиқ туриб ҳимоя қиладилар.

Томонлар АҚШнинг Вьетнамдаги агрессиясини, Қўшма Штатлар агрессив урушни Камбоджа территориясига ёйганлигини, Лаос ишларига қуролли аралашув кенгайиб бораётганлигини қаттиқ қоралайдилар ва Ҳинди-Хитой халқларининг озодлик кураши билан ўзларининг батамом бирдам эканликларини изҳор этадилар. Дунёнинг шу қисмида тинчлик ўрнатмоқ учун Америка агрессиясига чек қўйиш, АҚШ ва унинг гумашталари қўшинларини олиб чиқиб кетиш, Ҳинди-Хитой халқларининг четдан ҳеч кимни аралаштирмай ўз тақдирини ўзи ҳал қилиш ҳуқуқини таъминлаш йўли билан сиёсий жиҳатдан ҳал қилиш ҳуқуқини ҳурматлаш зарур.

Яқин Шарқдаги вазиятнинг кескинлашганлиги можарони БМТ хавфсизлик кенгашининг 1967 йил 22 ноябрь резолюцияси асосида, Исроил қўшинларини улар босиб олган ҳамма араб территорияларидан батамом олиб чиқиб кетиш ва шу райондаги ҳамма давлатларнинг тинчлик ва хавфсизлик шароитида мустақил яшаш ҳуқуқини таъминлаш йўли билан сиёсий жиҳатдан ҳал этиш учун зарур чоралар кўрилишини талаб қилади.

Шу нарса таъкидлаб ўтилдики, Совет Иттифоқи билан Руминия Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш чақирилишини изчиллик билан талаб қилмоқдалар ва социалистик давлатларнинг Будапешт меморандумида баён этилган маълум таклифлари кенгашга тайёргарлик ишларини амалий йўлга солиб юбориш учун зарур шарт-шароитларни яратиб беради, деб ҳисоблайдилар. Умумевропа кенгашини тайёрлаш, ташкил этиш ва ўтказишда манфаатдор давлатларнинг ҳаммаси қатнашиши лозим. Бу кенгашнинг муваффақияти Европа мамлакатлари ўртасида ишонч иқлимини вужудга келтиришга, Европада ҳал этилмаган проблемаларни бартараф қилиш учун анча қулай шарт-шароитлар яратишга ёрдам беради.

СССР ва Руминия Социалистик Республикасининг партия — ҳукумат делегациялари ишонч билдириб айтдиларки, совет делегациясининг Руминияга қилган визити, дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисида янги Шартнома имзоланганлиги, фойдали ўртоқларча фикрлашиб олинганлиги ҳар томонлама Совет — Румин ҳамкорлигини янада ривожлантиришга, социалистик мамлакатлар бирлиги ва жипслигини мустаҳкамлашга муҳим ҳисса бўлиб қўшилади.

ЎЗБЕК ОҒАЙНИЛАРИ ҲУЗУРИГА МЕҲМОН БЎЛИБ КЕЛИШДИ

Ўзбекистон пойтахти билан Югославиянинг Скопле шаҳри ўртасида мустаҳкам дўстона алоқалар ўрнатилган. Тошкентнинг намояндалари яқинда Македония пойтахтига бориб келган эдилар. Энди Скопле шаҳри делегацияси жавоб визити билан ўзбек оғайнилари ҳузурига меҳмон бўлиб келишди. Делегацияга Македония Коммунистлар союзи шаҳар конференциясининг раиси Чамуран Тахир бошчилик қилмоқда. Делегация составида Скопледаги университет юридик факультетининг декани профессор Александар Христов, Македония республика мажлисининг депутати халқ қаҳрамони Фана Кочовска-Цвекович, шаҳар мажлиси коммунал хизмати бўлимининг бошлиғи инженер Пеитар Серафимовски бор.

Делегация Ўзбекистон пойтахтига меҳмон бўлиб келган биринчи кунда Тошкент шаҳар ижроия комитетининг раҳбарлари билан учрашди. Дўстона суҳбатда зилзила оқибатларини тугатиш соҳасида шаҳарда қилинган ишлар тўғрисида, қардош республикаларнинг Тошкентга берган катта ёрдами тўғрисида меҳмонларга гапириб берилди. Суҳбатда Тошкент шаҳар партия комитетининг биринчи секретари С. Р. Расулов қатнашди. (ЎзТАГ).

ЎТ БОСГАН ДАЛАЛАР, ЧАНҚАГАН ҒЎЗАЛАР

Бекобод районидаги 3-«Далварзин» совхози далаларида четдан қараганда барча иш кўнгилдагидек кўринади.

Ҳамма майдонларда ғўза парвариши бир маромда олиб борилаяпти-ю, лекин синчиклаб кўздан кечирганда экин ривожи суст. Баъзи пайкалларда эса, ғўзалар сарғайиб чанқаб қолган. Бошқа майдонларда ғўза кўчатлари сийрак. Эгат оралари қуёш нурида сувсиз қақраб ётибди. Бегона ўт босиб кетган карталар ҳам оз эмас.

Пахта пайкалларида гуруллаётган тракторлар, ғўза қатор ораларига сув тараётган сувчиларнинг ҳаракати чакки эмас.

Аммо, совхознинг барча бўлим ва бригадаларида ғўза парвариши жонкуярлик билан олиб борилаяптими? Ғўзалар чанқамаяптими? Пайкалларда бегона ўт йўқми? Ҳашарот ҳосилга зарар етказмаяптими?

Совхоз директори Бекжон Мирзакаримовга шу саволлар билан мурожаат қилсангиз, сўзсиз шундай жавоб оласиз.

— Дала ишларини график асосида олиб бораяпмиз. Ҳозиргача майдонлардаги ғўзаларга бир неча марта сифатли ишлов бердик, қондириб суғордик. Биронта бўлим ва бригадамиз пахта даласида бегона ўт йўқ, ҳашаротга қарши кескин курашмоқдамиз.

Хўжалик пахта далаларида эса бутунлай бошқача манзара. Кенг пайкаллардаги ғўза қатор ораларида бегона ўтдан ғўзалар зўрға кўзга ташланади. Бу майдонлар яқингинада культивациядан чиқарилган бўлса-да эгат оралари қотиб, ғўза туплари қовжираб қолган. Эгат ораларида тупроқнинг ўз намини йўқотиб қўйишининг боиси эса суғориш билан культивациянинг бир-бирига боғлаб олиб борилмаганлигидир. Натижада, сув билан культивация ўртасида узилиш ҳосил бўлмоқда. Суғорилган майдонлардаги ғўзалар номигагина сифатсиз культивация қилинмоқда.

Бу ҳол, айниқса, совхознинг 6-бўлимидаги Анорқул Хожанов бошлиқ звено пахта далаларида яққол кўзга ташланади. Звено пахтакорлари йил бошида 55 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 25—26 центнердан ҳосил кўтариш мажбуриятини олган эдилар. Аммо, бу ерда дала ишлари сусткашлик билан олиб борилмоқда. Шу кунгача пайкаллардаги ғўзаларга ўзи бўларчилик қабилида ишлов берилмоқда. Культивация сифатсиз ўтказилаяпти. Ғўзаларни суғориш эса ундан ҳам ачинарли аҳволда. Кўпгина майдонлардаги ғўзалар ер шароитига эътибор берилмасдан туриб, эгат оралаб суғорилган. Шунинг учун ҳам бу пайкаллардаги ғўзалар тез чанқаб қолмоқда.

Звено пахта даласини кўздан кечиришни давом эттирдик. Қатор ораларида ҳар бир уядаги кўчатларни санаймиз. Бир уяда 8—9 тадан кўчат ўсмоқда.

— Бир уяда неча туп кўчат бўлиши лозим? — сўрадик звено бошлиғидан.

— Ер шароитига қараганда бир уяда 2—3 тадан кўчат сақлаш керак. Лекин умумий гектар бошига кўчат сони кам бўлгани учун майдонларда яганалаш ишлари ўтказмадик.

Звено бошлиғининг гапига юзаки қараганда тўғридек туюлади. Аммо бу ерда кўчат сийрак жойлардаги ғўзаларни ҳосилдор қилиб ўстириш ўрнига, уяларда қалин кўчат сақлаб қолинган, яъни бир туп кўчат озуқасини бир нечта туп кўчат бўлишмоқда. Натижада ғўзалар нимжон, камҳосил бўлиб етилмоқда.

Совхознинг бошқа бўлимларида бўлганимизда бундан ҳам ташвишли манзаранинг гувоҳи бўлдик. Ҳашаротга қарши курашилмаяпти. Пайкаллардаги ғўзаларнинг асосий қисми шира, ўргимчаккана билан зарарланмоқда. Хўжаликдаги қишлоқ хўжалик мутахассислари агроном-энтимологлар ҳашаротга қарши курашни қачон кучайтирадилар?.

Совхоз директори Бекжон Мирзакаримов, бир кунда 200-300 гектар майдонда ҳашаротга қарши химикат сепилмоқда, деди. Аммо пайкалларда бунинг натижаси кўзга ташланмаяпти. Пайкаллардаги ҳашаротларга куннинг салқин пайтларида самолёт ёрдамида дори сепиш йўлга қўйилмаган.

Хўжалик далаларида ғўзаларни қондириб суғориш, бегона ўтдан тозалаш ишлари ҳам қониқарли эмас. Кўпчилик ердаги ғўзалар талабга қараб суғорилмаётганлиги учун тепасидан гулламоқда. Айрим майдонларда эса ғўзани озиқлантириш бир меёрда эмас. Мўлжалдан ташқари озиқлантирилган ва суғорилган пайкаллардаги ғўзалар говлаб, ҳалигача гулга кирмаган. Совхозда экинни маҳаллий ўғит ва суперфосфат билан озиқлантириш бутунлай йўлга қўйилмаган.

Хўжаликнинг кўпгина бригада пайкалларидаги ғўзаларни ўт босиб кетмоқда. Белгиланган график бажарилмаяпти. Шу кунларда 500 гектарга яқин ерни ўт босиб ётибди. Бу карталардаги бегона ўтларни тезда йўқотиш, ғўзаларга қўшимча ишлов бериш лозим.

Совхоз раҳбарлари, партия ва комсомол ташкилоти бу камчиликларни тез орада тугатиш учун бутун чораларни ишга солишлари керак. Шундагина 2250 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан мўлжалдаги 23 центнердан ҳосил кўтариш мумкин.

Июль — ҳосил ойи. Бу зарбдор ойда ғўзаларга қанчалик меҳр билан ишлов берилса, шунча кўп ҳосил тўпланади. «Оқ олтин» хирмонига шу кунларда пухта замин яратиш, ҳар туп ғўзанинг серҳосил бўлиб етилиши учун резервлардан самарали фойдаланиш зарур.

Н. ТЎРАЕВ.

«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

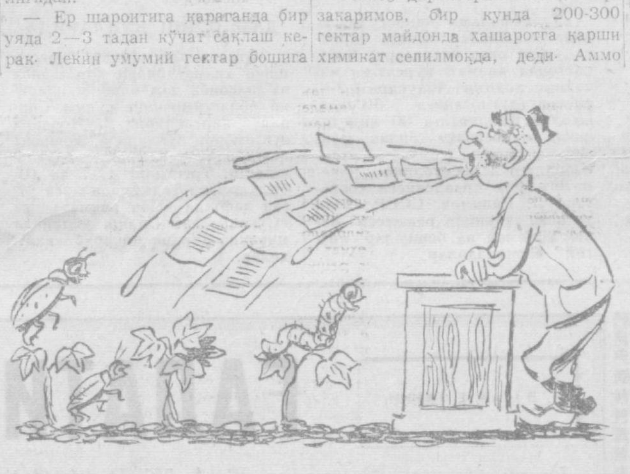

Гап бошқа-ю, иш бошқа.

М. Воробейчиков чизган расм.

МАМЛАКАТЛАР ВА ҚИТЪАЛАРДА

МАЪЛУМОТЛАР МАҚОЛАЛАР ВОҚЕАЛАР

ПАРТИЗАНЛАР ҲАРАКАТИ

ҚОҲИРА, 8 июль. (ТАСС). «Фатх» ташкилотининг партизанлари кеча Юқори Галилейдаги исроилликларнинг Қирнат Шимона ва Кафар Соуфайя ҳарбий манзилгоҳларига ракета ёғдирдилар, деб хабар беради МЕН агентлиги партизанлар қуролли кураши қўмондонлиги вакилининг баёнотига асосланиб.

«Фатх» ташкилотининг бошқа бир партизанлар отряди Иордан водийсининг шимолий қисмида жойлашган исроилликларнинг ҳарбийлаштирилган манзилига ҳужум қилган. Ҳужум натижасида бу ердаги бир қанча иморатлар вайрон бўлган,

«Фатх» ташкилоти партизанларининг учинчи группаси Иордан водийсининг шимолий қисмида Сурия чегарасига яқин жойда душманнинг тўпланиб турган ҳарбий юк машиналарини миномётлардан ўққа тутган.

Фаластинликлар қуролли кураши қўмондонлиги вакилининг айтишича, «Фатх» ташкилотидаги мерган партизанлар июлнинг биринчи ҳафтаси ичида Иордан водийси шимолий ва жанубий қисмларида жойлашган Исроилнинг олдинги позицияларидаги солдатларидан 17 кишини йўқ қилганлар.

НЕГРЛАРГА ҚАРАТА ЎҚ ОТМОҚДАЛАР

НЬЮ-ЙОРК, 8 июль (ТАСС). Асбери-парк шаҳарчасида (Нью-Жерси штати) ирқий камситишга қарши ғалаёнлар уч кундан бери давом этмоқда. Маъмурлар негрларнинг бу ғалаёнини бостириш учун 160 дан ортиқ полициячини ташладилар.

ЮПИ агентлигининг хабар беришича, полиция негрларга қарши ўт очиш қуролларини ишлатган; 50 га яқин киши ярадор бўлган. 200 дан ортиқ киши қамоққа олинган.

АЁЛЛАР ФУТБОЛ ЎЙНАМОҚДА

Футбол бўйича хотин-қизлар ўртасида биринчи жаҳон чемпионати мусобақалари расмий равишда бошланди. Бу мусобақа Италияда ўтмоқда. Унда жаҳоннинг саккиз мамлакатидан хотин-қиз футболчилар иштирок этаётир.

Турнирнинг биринчи куни Бари шаҳрида Мексика терма командаси Австрия терма командасини 9:0 ҳисобида мағлубиятга учратди. Шу куни Генуяда Англия терма командаси Германия Федератив Республикасидан келган аёл футболчиларни 5:1 ҳисобида енгиб, ўз эркаклар терма командасининг Мексикадаги мағлубияти ўчини олдилар. Хотин-қиз футболчиларнинг бундай натижали ўйини эркакларнинг ҳам ҳавасини келтиради. Аёллар бор-йўғи 70 минут ўйнашади.

Аёллар чемпионати 15 июлгача давом этади.

САЙГОН ҚАМОҚХОНАЛАРИДА

ПАРИЖ, 8 июль. (ТАСС). Сайгон университетининг бир группа студентлари баёнот эълон қилдилар. Баёнотда Сайгон маъмурларининг сиёсий махбусларга нисбатан қилаётган бебошликлари ва ваҳшийликлари фактларда келтирилган.

Франс Пресс агентлигининг хабар беришича, баёнотда қуйидагилар таъкидлаб ўтилган: Сайгондан 30 километр узоқда жойлашган қамоқхоналардан бирида айрим махбуслар икки йилдан тортиб етти йилгача суд ва терговсиз ётибдилар. Кўпгина маҳбуслар жуда қаттиқ қийноқ қилинди, бошқалари эса бу шафқатсиз қийноқларга чидаёлмай ўзларини ўлдирдилар.

АМЕРИКАГА ҚАРШИ НАМОЙИШ

СТОКГОЛЬМ, 8 июль (ТАСС). Швециянинг шимолидаги Кируна шаҳрида Америкага қарши намойиш бўлиб ўтди. АҚШнинг Швециядаги элчиси бу ерга келиши муносабати билан Америкага қарши ёзилган шиорларни ва Жанубий Вьетнам Миллий озодлик фронти байроқларини кўтариб олган намойишчилар аэродромга олиб борадиган йўлда, шунингдек АҚШ элчиси машинаси кўп полициячилар ҳимоясида ўтган йўлда пикет уюштирдилар.

ИНСОНПАРВАРЛИК НАМУНАСИ

Перу радио ва телевидениеси Совет давлатининг Перу мамлакатига бераётган инсонпарварлик ёрдами ҳақидаги хабарларни эълон қилмоқда. Перу президенти Веласко Альворадо ер қимирлашдан зарар кўрган кишиларга берилган ёрдам учун Совет ҳукумати раҳбарларига ўз миннатдорчилигини билдирди.

Совет ҳукумати Перуга стандарт уйлар, йўл қурилиши машиналари, госпиталь ва 3 та йирик болалар боғчаси қуриш учун материаллар, автомашиналар, бульдозерлар юбормоқда. Дори-дармонлар, палаткалар, медицина ёрдамлари ҳам уюштирилмоқда.

Бундан бир ой илгари Перуда юз берган ер қимирлаш ғоятда даҳшатли бўлди. Нью-Йоркда чиқадиган «Тайм» журнали уни Латин Америкаси мамлакатлари тарихидаги энг фожиали ер қимирлаш, деб ёзди.

Зилзила эпицентри Чимботе порти ғарбида, Тинч океандадир. Чимботе зилзила марказига яқин бўлганлигидан дарҳол вайрон бўлди. Шаҳардаги биноларнинг 80 проценти қулади. Мамлакатнинг катталиги жиҳатидан иккинчи порти бўлган бу шаҳарда жуда кўп киши ҳалок бўлди. Порт яқинида денгиз суви худди қайнаб турган самоварни эслатарди. Зилзиладан бир кун кейин Чимботе портига ҳарбий кемада мамлакат президенти Веласко Альворадо келди ва ҳалокат юз берган районларни кўздан кечирди. Президент дарҳол одамларни қутқариш ва қайта тиклаш ишлари учун 16 миллион доллар ажратиш ҳақида кўрсатма берди.

Аҳолиси 13 миллиондан ортиқ бўлган бу мамлакатда 800 мингдан ортиқ киши уй-жойсиз қолди. Кейинги маълумотларга қараганда, ҳалок бўлганларнинг сони 50 мингдан ошиб кетди. Уарас, Юнгай шаҳарлари бутқул вайрон бўлди. Мамлакат деярлик вулқонлар ҳаракати ва зилзила тез-тез такрорланадиган ерларда жойлашган. Перу ҳар 100 йилда 8 марта қаттиқ зилзилани бошидан кечирган. Аммо бу галгиси ғоятда кучли бўлди. Тоғнинг катта бир бўлаги — Уангвиуко кўли устига ағдарилиб тушди. Натижада сув ва тошлар Юнгай шаҳарини ҳалок қилди. Шаҳарнинг 41 минг аҳолисидан фақатгина 3 минг киши тирик қолди.

Уарас шаҳаридан олинган хабар ҳам даҳшатли эди. Шаҳарда 93 минг киши яшайди. Ҳалокат натижасида одамларни чуқур зовурларга кўмдилар, тобут етишмади. Ўлган болаларни эса эски газеталарга ўраб, дафн этдилар. Шаҳар бутунлай ҳалок бўлди.

Ҳозир Перуга дунёнинг жуда кўп мамлакатларидан ёрдам келиб турибди. Аммо, зилзила жароҳатларини тузатиш жуда кўп вақт ва катта маблағ талаб қилади. Чет эл матбуоти хабарига қараганда, ҳозирча келтирилган зарарни 250 миллион доллар, дейиш мумкин. Тиклаш ишлари 10 — 15 йилга чўзилса керак, деб айтилмоқда.

Совет Иттифоқининг перу халқига унинг бошига оғир кулфат тушган вақтда бераётган олижаноб ёрдами зилзила жароҳатларини тез тугатиш учун маълум даражада имкон беради.

А. ОМИЛОВ,
Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика институтининг катта ўқитувчиси.

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИГА ТАЙЁРМИСИЗ?

ЁРУҒ ЮЗ БИЛАН

Ўрта Чирчиқ райони меҳнаткашларининг мактабларни янги ўқув йилига бекаму-кўст тахт қилиб қўйиш юзасидан бошлаб берган ташаббуслари жойларда қизғин маъқуллаб кутиб олинди. Оржоникидзе райони халқ маорифи ходимлари, педагоглари ҳам бу ҳаракатта якдиллик билан қўшилдилар.

Мактабларда ҳали ўқишлар тугамасданоқ биринчи сентябрь тараддуди кўрила бошланди.— **дейди Оржоникидзе район халқ маорифи бўлимининг мудири ўртоқ С. Ҳасанов.**— Оталиқ ташкилотлари қараб туришмади. Мактаб иши умумхалқ иши эканлигини чуқур ҳис қилган ҳолда мактабларни ремонт қилиш ва жиҳозлаш ишига яқиндан бош қўшдилар.

Бу ўринда, айниқса «Маданият» колхози правлениеси ва партия ташкилоти белгилаган тадбирлар диққатга сазовордир. Бу хўжалик оталиқ ёрдамини янада кучайтириш ташаббускори бўлиб майдонга чиқди. Колхоз ўз оталигидаги 32-мактабга стадион ва клуб қуриб берди. Оталиқ ёрдами билан 43-мактаб ўқувчилари ўзларининг қишки клубларига эга бўлдилар. Бу йил эса 39-мактабда колхоз маблағи ҳисобига қўшимча қурилиш ишлари олиб борилди. Бу янги синф хоналарида 320 ўғил-қиз таълим олади.

Шунингдек, колхоз 15 июлга қадар мактаблар ва болалар боғчалари капитал ва жорий ремонтини тўла қўлдан чиқаришга ваъда берган эди. Ваъда вафоси билан, деганларидек, хўжалик аъзолари ўз сўзларининг устидан чиқдилар. Колхоз территориясидаги мактаб ва боғчалар янги ўқув йилига тахт қилиб қўйилди.

«Маданият» колхозининг бу ажойиб ҳаракатига районимиздаги бошқа хўжаликлар ҳам якдиллик билан қўшилдилар. «Қизил Ўзбекистон», Ленин номли, «Правда», «Октябрь», «Коммунист», Киров номли колхозлар мактабларга яқиндан ёрдам бердилар. Қўшимча синф хоналари қурилди. Фан кабинетлари кўргазмали қуроллар билан жиҳозланди. Мактабларнинг моддий базаси мустаҳкамланди.

Районимиздаги «Қибрай», «Дўрмон», «Химик» совхозлари ҳам мактаблар ишига яқиндан бош қўшдилар. Бу совхозлар территориясида жойлашган мактаблар ремонти ҳам сифатли бажарилди.

Янги ўқув йилига яна бир қатор совғалар ҳозирланади. Мактабларни радиолаштириш ишлари тугалланади. Қатор мактабларда янги фан кабинетлари ва лабораториялар очилади.

Ҳозир район мактабларида ўқувчиларни дарсликлар билан таъминлаш ишлари қизғин давом этмоқда.

А. АЛИЕВ.

НАВОИЙ ДОСТОНЛАРИНИНГ ИЛМИЙ НАШРИ

Алишер Навоий машҳур «Хамса»сидаги биринчи достон «Ҳайратул Аброр»нинг илмий-қиёсий тексти Ўзбекистон ССР Фанлаар академиясининг «Фан» нашриётида алоҳида китоб шаклида нашр этилди.

Араб алифбоси асосида нашр этилган бу китобга Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Шарқшунослик институтида сақланаётган ана шу достоннинг қўлёзмаси асос қилиб олинган. Достоннинг қўлёзмаси Алишер Навоий ҳаётлик чоғидаги хаттот томонидан кўчирилган. Бундан ташқари танқидий-қиёсий материал сифатида достоннинг кейинги нусхаларидан ҳам фойдаланилган. Китобни нашрга кекса олим — Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан арбоби текстолог Порсо Шамсиев тайёрлаган. Бу кекса олим «Хамса»даги бешта достоннинг ҳам илмий-танқидий текстини тайёрлади. Булардан учтаси босмадан чиқди, қолган иккитаси тез орада нашр қилинади.

Навоий достонларининг илмий-танқидий тексти нашр этилиши улуғ адибнинг ижодини ўрганиш учун катта аҳамиятга эга бўлиб, жаҳондаги кўпгина мамлакатларда бўлган шарқшунослар кенг доираси учун шоир асарлари билан яқиндан танишиш имконини беради. Текстологик тадқиқотлар Навоий асарларини бундан илгари кўплаб нусхада нашр этиш ва қайта нашр этиш пайтида йўл қўйилган хатоларни тузатиш, баъзи бир аниқликлар киритиш имконини ҳам беради.

(ЎзТАГ.)

МАМЛАКАТ экранларида «Халоскорлик» киноэпопеясининг дастлабки икки фильми — «Ўтли ёй» ва «Ёриб ўтиш» катта муваффақият билан намойиш қилинди. Ҳозир режиссёр Юрий Озеров киноэпопеясининг сўнгги ленталарини — «Берлин учун жанг»ни суратга олмоқда. Суратда: Берлин метроси эпизодини суратга олиш вақти. Совет офицери майор Цветаев ролида артист Николай Олялин, немис солдати ролида ГДРлик артист Ингольф Горгес.

В. МАСТЮКОВ фотоси,
(ТАСС фотохроникаси).

САНЪАТ ОЛАМИДА

УНИНГ БУЛБУЛДЕК ОВОЗИ...

...Экрандан жозибадор ҳинд қизининг қўшиғи янграяпти Оҳангдор мусиқага ҳамоҳанг ашула айтаётган қизнинг гоҳ шўх, гоҳ ўйчан овози сизни беихтиёр мафтун қилади, гарчи тилини тушунмасангиз ҳам қўшиқнинг маҳорат-ла куйланаётгани туфайли ундаги бутун мазмун, бутун ҳис-туйғу сизга ошкор бўлгандек туюлади.

Бундай сеҳрли овознинг эгасини сиз яхши танийсиз. Унинг номи — Лата Мангешкар. Ҳа, сиз унинг ажойиб қўшиқларини дастлаб кўпгина ҳинд кинофильмлари, сўнгра эфир орқали неча марталаб тинглагансиз. Мана, 25 йилдирки, унинг овози ҳинд экрани орқали бутун оламга маълум ва машҳурдир.

Музикасиз, куй-қўшиқ ва рақссиз ҳаётини тасаввур эта олмайдиган ҳинд халқининг бу ноёб овозли қизи таниқли бастакор Динанатх Мангешкар оиласидан туғилди. Отаси уни болалигиданоқ ҳинд классик музикаси анъаналари руҳида тарбиялади. Латанинг овози шу болалигидаёқ ўзининг олмосдек тиниқлиги, таъсирчанлиги билан ҳаммани ҳайратга солди. Музика унинг бутун борлиғини шу қадар қамраб олган эдики, эрта-ю, кеч музика тинглагани тинглаган эди. Кўпинча миясида янги-янги оҳанглар қуйилиб келаверар, у шуларни ўзича такрорлаб, қўшиқ айтиб юрарди. Музикавий хотираси шу қадар кучли эдики, бир неча йил бурун эшитган куйни ҳеч бир бузмай бемалол ижро эта оларди.

Унинг овози биринчи бор бундан чорак аср муқаддам «Мажхур» музикали фильмида янграган эди. Ўшандан бери Лата Мангешкар ўнлаб ҳинд кинофильмларида ўз жозибадор қўшиқлари билан иштирок этди. Бу қўшиқлар ижрочининг нодир санъатидан, ички дунёсининг гўзаллигидан, фильм қаҳрамонлари руҳига мос ашула айтишдаги ғаройиб маҳоратидан дарак беради. Лата Мангешкар қўшиқлари ғоят самимийлиги, нафис ҳис-туйғулар ва кечинмаларга бойлиги, илҳомбахш таъсирчанлиги билан сеҳрлидир.

— Кинофильмдаги ҳар қандай қўшиқ замирида — деган эди у «Ҳиндистон» журналида эълон қилинган бир суҳбатда — ҳамиша маълум кайфият, чуқур ҳиссиёт ётади. Ижрочи ана шу умум кайфият ва чуқур ҳис-туйғуни англаб олмоғи лозим. Кинофильмлар учун ёзилган қўшиқларда сўз катта роль ўйнайди. Классик мусиқадан у шуниси билан фарқланади. Ижрочи бу сўзларни аниқ, равшан куйлаши, куйлаганда ҳам шундай куйлаш зарурки, токи бу сўзлар замиридаги ҳис-туйғулар томошабинга етиб борсин.

Ижрочи ўз овозини мукаммал ифода эта олиши учун, унинг овози кишиларни сўзсиз мафтун этиб, енгил ва беозор янграши учун узоқ ва узоқ машқ қилиши лозим бўлади. Лата Мангешкарнинг фикрича, кинофильм учун ёзилган музика мусиқавий диди ўткир бўлган нозиктаъб кишига ҳам роҳат бахш этиши керак.

Лата Мангешкар қўшиқларида шундай нозик мусиқавий дид эгаси бўлган ҳинд қизларининг қалби, шодлиги ва дарди баралла янграйди. Ошиқ қиз қалбини илк муҳаббат тароналари, унинг гоҳ шўхчан, гоҳ вазмин кайфияти, ҳижрон алами-ю висол тантанаси, ҳинд аёлларининг садоқати ва машаққатли меҳнати, фарзандга меҳри ҳамда бахт ва келажакка ишончи — Лата Мангешкар айтган қўшиқларда шу каби мазмун, шу кайфият самимий ва жозибадор ижрода ўз ифодасини топади.

— Сен бугун бизни кўзимиздан ёш чиққунга қадар ҳаяжонга солдинг, қизим, — деган эди Жавоҳарлаъл Неру 1962 йилда Лата Мангешкар ижросида «О, ватаним халқи» номли қўшиқни тинглаб.

Санъаткор учун бундан ҳам ортиқ мукофот бўлмаса керак.

И. СУЛТОНОВ.

ТОШКЕНТ ЯНГИЛИКЛАРИ

ДЎСТЛАР ДАСТУРХОНИГА

Республикамиз колхоз ва совхозларида бу йил мўл сабзавот ҳосили етиштирилди. Яқинда Ўрта Осиё темир йўли ходимлари Москва, Ленинград, Урал ва Узоқ Шарққа карам, пиёз, бодринг ва бошқа сабзавотлар ортилган уч юздан ортиқ вагон жўнатдилар. Барча вагонлар изотермик хусусиятга эга. Шунинг учун ҳам сабзавотлар бузилишига йўл қўйилмайди.

М. ПАШКОВА.

●

ТЕЛЕФОН ТАРМОҚЛАРИ КЕНГАЙМОҚДА

Чилонзордаги «Ц» кварталида станцион телефон иншооти қурилиши тугалланди. Яқинда фойдаланишга топшириладиган бу иншоот яна етти минг абонентга хизмат кўрсатади. Шунингдек, студентлар шаҳарчасида минг номерли, трактор — йиғув заводи яқинида етти минг абонентга мўлжалланган телефон станциялари ҳам яқин орада фойдаланишга топширилади

●

БИРИНЧИ ОВОЗ ОПЕРАТОРИ

«Ўзбекфильм» киностудиясининг мажлислар залида биринчи ўзбек овоз оператори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Абдукарим Бўрибоев туғилганига 50 йил, ижодий фаолиятига 30 йил тўлиши муносабати билан юбилей тантанаси бўлиб ўтди. Юбилярни республика кинематография правлениеси секретари Д. Салимов, СССР халқ артисти, таниқли режиссёр Малик Қаюмов ва бошқалар қизғин табриклади лар.

Кеча охирида «Қизлар қарори» деган янги бадиий фильм намойиш этилди.

О. АЛИМЖОНОВ.

●

ДАМ ОЛИШ КУНЛАРИДА

«Строймеханизация» трести ишчи хизматчилари ҳар шанба ва якшанба дам олиш кунларини областимизнинг сўлим Сирдарё қирғоқларида, Чордара сув омбори бўйларида, Тошкент денгизида ўтказишга одатланишган. Трестнинг 1, 7 ва 10-бошқармаси ходимлари эса ўтган ҳафтада «Оби раҳмат» ва «Сўқоқ» дам олиш уйларида мириқиб ҳордиқ чиқариб қайтдилар.

СПОРТ

РУСТАМ КАЗАКОВНИНГ БРОНЗА МЕДАЛИ

Канаданинг Эдмонтон шаҳрида ўтган классик кураш бўйича жаҳон чемпионати совет спортчиларининг катта ғалабаси билан якунланди. Бизнинг полвонларимиз бахсий ҳисобда 5 олтин, бир кумуш ва икки бронза медали олдилар ҳамда команда ҳисобида жаҳоннинг энг кучли коллективи номини сақлаб қолдилар. Совет полвонларидан Роман Руруа, Виктор Игуменов, Анатолий Назаренко, Валерий Рязанцев, Анатолий Рошчин жаҳон чемпиони деган юксак номга сазовор бўлдилар. Мусобақада қатнашган тошкентлик Рустам Казаков даниялик Крогсвар, норвегиялик Сольсган, туркиялик Оҳангарон устидан ғалаба қозонди. Икки учрашувни дуранг қилди. Турнирда у венгриялик Варга, америкалик Хазивинкельдан сўнг учинчи ўринни олди.

ЎЗБЕКИСТОН КУБОГИ СПОРТ МАКТАБИ ЎҚУВЧИЛАРИДА

Физкультура коллективлари учун таъсис этилган футбол бўйича Ўзбекистон кубоги энг ёш командага — Октябрь районидаги 2-болалар-ўсмирлар спорт мактаби коллективига тегди. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган тренер Маъруф Акбаровнинг шогирдлари ҳал қилувчи мусобақада «Ташкенткабель» командасини 3:2 ҳисобида мағлубиятга учратишга муваффақ бўлдилар. Спорт мактаби ўқувчиларидан дарвозабон Р. Ҳамиджонов, ҳужумчилар Ю. Собитов, Ф. Туробжонов, ярим ҳимоячи Ф. Убайдуллаев ва бошқалар чиройли ўйинлари билан ҳаммани хушнуд этдилар. Улар кубок мусобақаларида бунгача Бухоро командасини 1:0 ҳисобида, Марғилон футболчиларини 3:1 ҳисобида мағлубиятга учратган эдилар. Энди ёш футболчиларга Бутуниттифоқ мусобақаларида муваффақият тилаймиз.

«ТРАКТОР» «ПОЛИТОТДЕЛ»НИ ЕНГДИ

Тошкентнинг «Трактор» командаси кейинги ўйинларда ўзини ўнглаб олганлигини кўрсатмоқда. Команданинг янги тренерлари — собиқ пахтакорчилар В. Виткалов ва Г. Красницкий коллективни қийин мусобақаларга яхши шайламоқдалар. Сўнгги тўрт учрашув натижалари буни кўрсатиб турибди. Завод командаси турнир пешқадами — «Кузбасс»дан бир очко тортиб олди. Чимкентнинг «Металлург» командасини мағлубиятга учратди. Фарғонада бўлган ўйинда эса «Нефтяник» билан тенгма-тенг беллашиб, 0:1 ҳисобида мағлуб бўлган эди.

8 июль куни «Трактор» турнир жадвалида иккинчи ўринда бораётган «Политотдел» колхози футболчиларини қабул қилди. Тракторсозлар ўйинининг биринчи бўлимида рақибларини шоshiриб қўйишди. Михайлов ва Зеленецкийлар меҳмонлар дарвозасига кетма-кет иккита тўп киритишди. «Трактор»ни аутсайдер деб менсимаган колхоз футболчилари 0:2 ҳисобида мағлубиятга учрадилар.

ГИЛАМДА ЁШЛАР

Тошкентдаги «Старт» стадионининг кураш майдонига 6 областнинг классик кураш усталари йиғилишди. Улар республика шахсий-команда биринчилиги мусобақаларида қатнашишди.

Мусобақа Фарғона область командасининг ғалабаси билан тугади. Тошкент шаҳри полвонлари иккинчи, пойтахт область вакиллари учинчи ўринни олдилар.

Шахсий биринчиликда республиканинг 1970 йилги чемпиони номини В. Ким (Бухоро), С. Хусаинов (Самарқанд), Е. Баришев (Тошкент), Ю. Гришин (Тошкент), В. Риф, В. Подлин, Ф. Абдиев ва В. Чудновец (тўртталови Фарғонадан) олишди.

Мусобақада ғолиб чиққан команда, чемпионлик номини олган спортчиларга диплом ва қимматбаҳо совғалар топширилди.

Э. ГАЙ, Б. ГАНИН.

ҒАЛАТИ ОДАМ

(ҲАЖВИЯ)

Трамвай бекатида ўзимизда гараж мудири бўлиб ишловчи Капустинни учратиб қолдим. Салом аликдан сўнг у гап бошлади:

—Боғча олмоқчи бўлиб юрибман. Бу хусусда бирор маслаҳат беролмайсанми?

Бирор нарса деёолмадим, лекин эски танишлигимизни инобатга олиб унга ёрдам бермоқчи бўлдим.

— Меникида яшайвер,— дедим. Бутун ёз бўйи шаҳарда банд бўламан. Боғим эса бўш қолади.

— Демак, боғингни менга топширасанми? — дея қувониб кетди.

— Ундай эмас, сенга топширмоқчи эмасман, шунчаки вақтинча яшагин демоқчиман.

— Хўп, яхши, неча пул олмоқчисан?

— Пул олмайман. Меҳмоним бўласан.—У менга ҳайрон бўлиб тикилиб қолди.

— Бутун ёз бўйими?

— Ҳа. Барибир боғча бўш қолади-ку.

—Бе, ҳазиллашаяпсан,—дея кулиб қўйди.—Сенинг ҳеч қанақанги боғчанг йўқ... Қобилиятли кўринасан! Қизиқчиликда Миров билан Новицкийнинг ўзи экансан!

— Бундан чиқди сенга боғча керак эмас эканда?

— Керак. Жуда ҳам керак-да.

— Бўлмасам, ўша жойга бориб тураверн дедим-ку.

— Текингами?

— Ҳа, ҳа.

У яна ҳайронликка тушди.

— Станциядан икки соатларда етиб бўладими?

— Ўн беш минут.

—Участкангда ҳамма экинлардан ҳам экилган бўлса керак. Ариқлари ичидан юриб бўлмаса, тўғрими?

— Йўқ. Участканинг ерлари ҳали ўйилган ҳам эмас.

— Тушунарли. Энди менга ўйдирмоқчи экансан-да?

— Нега энди шундай дейсан?

— Менга қара,—деди у,—тўғрисини гапиравер, нимага ўйланиб қолдинг?

— Сенга энди бошқа бирор нарса ҳам дея олмайман. — дедим. (Яна нима дейишим мумкин?)

— Тушунарли, — деди у хафаланиб — Боғча—боғча деб роса лақиллатдинг-ку! Бундай ўйлаб гапир гражданин Арбузов, ҳали ҳам кеч эмас... Гапларинг ўзингга ярашмаяпти. Бундай меҳрибонлик қилиш ва боғчани топшириб қўйиш ўрнига шунча гап сўз қилиб юбординг. Эрмагинг топилиб қолди-да!

— Нима демоқчисан? — дея бақириб бердим.

— Ҳеч нарса! Менга кўнгилдагидек, арзонгаров боғча керак.

— Назаримда, ҳали ҳам гапимга тушинмаган кўринасан?

— Тушиндим, тушиндим! Ахир сен ҳам мени тушинсангчи, бутун ёз бўйи текинга яшаш уят-ку.

— Ундай бўлса, кел сендан ҳалигидай.. бор ўн сўмоқ олақолай.

—Ўн сўм! Бу ҳам теп-текинга яшаган билан баравар-ку.

— Бўлмасам баҳосини ўзинг белгила, мен розиман.

— Келишдик!

Шу пайт унинг трамвайи келиб қолди. У кетаётиб, бақирарди:

— Бир-икки кун шошмай тур, янаям арзонроғи йўқмикан, қидириб кўраман.

Русчадан Т. УНАБОЕВ таржимаси.

✻

Ёз фаслида Тошкент яқинидаги олатоғлар ҳам ажиб манзара кашф этади. Тоғлар қўйнидаги ёввойи дарахтлар, шифобахш гиёҳлар ҳозир мева тугиб, гуллаб ётибди. Ана шундай манзаралардан бирини ҳавас-кор фотомухбир И. Портнов пленкага туширган.

✻

ФАН ВА ТЕХНИКА ЯНГИЛИКЛАРИ

УНИВЕРСАЛ ЕР ҚАЗУВЧИ МАШИНА

⊙ **ЛЕНИНГРАДДАГИ** Бутуниттифоқ ер қазиш машинасозлиги илмий тадқиқот институтининг мутахассислари универсал серунум ариқ тозалагич машина яратдилар. Бу агрегат соатига узунлиги бир километр ва чуқурлиги икки метрга борадиган ариқ ёки зовурни тозалаб бера олади. Қазиб чиқарилган тупроқ махсус иткитгич қисм воситасида 10—15 метр нарига олиб ташланади. Бу ишни агрегат машинисти ростлайди. Машинанинг ўт ва бута ўрадиган косилкаси ҳам бор.

ЭЛЕКТРОНИКАЛИ ТАРОЗИ

⊙ **КИЕВДАГИ** Дзержинский номли завод электрон қурилма билан таъминланган автомат тарозиларнинг дастлабки туркумини тайёрлаб берди. Тортиш олдидан автоматга программа киритилиб, унга маҳсулот тури билан унинг нархи кўрсатилади. Харид қилинган маҳсулотнинг вазни ва нархини шуълаланувчи табло кўрсатиб туради, махсус блок эса шу заҳоти чек ёзиб туширади. Битта шундай автомат ўнта сотувчининг ўрнини боса олади.

КАРТОНДАН... ВЕНТИЛЯТОР

⊙ **ИШЛАБ** чиқаришда қоғоздан шовқинга қарши курашда фойдаланила бошланди. Қоғоз муваффақият билан... металл ўрнини боса олади. ВЦСПСнинг Грузиядаги меҳнатни муҳофаза қилиш институти ходими А. Меликсетов картондан вентилятор ясади. Мутахассисларнинг айтишича, қоғоз вентилятордан фойдаланган театрлар, клублар, радио студиялар, телевизион ва товуш ёзиб олувчи студиялар бинодаги шовқин қаттиқлигини тўрт баравар пасайтирадилар.

Янги типдаги вентиляторнинг асосий хусусияти шуки, у шовқин манбаининг ўзида ҳосил бўлувчи аэродинамик тебранишларни ютиб юбориш хоссасига эга. Одатда темирдан ясалган вентиляторлардан шундай тебранишлар вужудга келади.

(ТАСС).

Редактор
А. ИСМОИЛОВ.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси, Тошкент шаҳри.

Г. 1685.

ИНДЕКС — 64697.
Р— 01691.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

18.25 — **Кўрсатувлар программаси.**

Рус тилида: 18.30 — **Телеянгиликлар**, 18.45 — **«Халқ контроли экрани»**, 19.15 — А. Чехов. **«Олий табақа учун имтиҳон»** (Телефильм). 19.45 — **Музикали календарь**, 20.30 — **Реклама.** 20.35 — **Кўрсатувлар программаси.**

Ўзбек тилида: 20.45 — **Телеянгиликлар**, 21.00 — **«Оламга саёҳат»** (Киносаёҳат). 22.00 — **«Чўл чорлайди»** (Чўлқуварлар ҳақида кўрсатув).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — **Москва кўрсатади.**

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

ЎҚУВ КЎРСАТУВЛАРИ ПРОГРАММАСИ

18.30 — **Абитуриентлар учун. Математика** (ўзбек тилида). 19.00 — **Физика** (рус тилида).

20.00 дан — **Москва кўрсатади.**

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — **«Сенинг байроғинг остида, комсомол!»** (Кинофильм).

Рус тилида: 20.10 — **Спорт эшиттириши**, 20.50 — **Эстрада концерти**, 21.20 — **«Юрак хотираси»** (Бадиий фильм).

КИНО

ҚИШКИ БИНОДА

Яшасин севги! — «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК», ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 12. да). «СПУТНИК» (кеч соат 8 ва 9 да), НАВОИЙ номли (кундуз соат 1 ярим ва кеч 7.20 минутда).

Уч ёқлама текширув — «СПУТНИК», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Онам эрга тегди — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун), «МОСКВА» (эрталаб соат 10, 11 ярим, кундуз 4 ва кеч 9 да).

Қора лола — «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Қашқирлар ороли — «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Халоскорлик — «МОСКВА» (кундуз соат 1 ва кеч 6 да).

Графиня Коссель — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз соат 3 кеч 6 ва 8.45 минутда).

ЁЗГИ БИНОДА

(Кеч соат 9 ва 10.40 минутда бошланади).

Уч ёқлама текширув — ФЕСТИВАЛЬ».

Онам эрга тегди — «ХИВА».

Анжелика — фаришталар маликаси — ТЕЛЬМАН номли.

Шантеклер маликаси — «РАКЕТА»

МАРКАЗИЙ «ЮБИЛЕЙНИЙ» СПОРТ ЗАЛИДА

10 ИЮЛДАН 2 АВГУСТГАЧА

ФИГУРАЛИ УЧИШ БЎЙИЧА ЖАҲОН ВА ЕВРОПА БИРИНЧИЛИГИ ҲАМДА ОЛИМПИАДА ЎЙИНЛАРИНИНГ КУМУШ МЕДАЛЬ МУКОФОТИ СОВРИНДОРЛАРИ

ТАТЬЯНА ЖУК
ВА
АЛЕКСАНДР ГОРЕЛИК
ИШТИРОКИДА

«МУЗ УСТИДА ЦИРК» ТОМОШАЛАРИ

Шунингдек А. МАЙОРОВ раҳбарлигидаги «ХОККЕЙ ЎЙНОВЧИ АЙИҚЛАР» ҚАТНАШАДИЛАР

Билетлар сотилмоқда.

Справкалар учун телефонлар: 44-61-54, 44-50-12.

ЛЕНИН КОМСОМОЛИ НОМЛИ МАРКАЗИЙ МАДАНИЯТ ВА ИСТИРОҲАТ БОҒИДА

11, 12 ИЮЛДА

(кураш майдонида)

ҚЎҚОНЛИК ЁШ ХУШОВОЗ ХОНАНДА НАЗИРЖОН НАЗАРОВ МАРҒИЛОНЛИК СЕВИМЛИ ХОНАНДАЛАР ОПА-СИНГИЛ ДИЛОРОМХОН ВА РИСОЛАТХОН ЗОКИРОВАЛАР

ТОШКЕНТЛИК ХОНАНДАЛАР: Хожиакбар ҲАМИДОВ, Шомурод ФАРМОНОВ, Рустамжон ХОЛИҚОВЛАР

ИШТИРОКИДА

КАТТА КОНЦЕРТ

Концерт кеч соат 8 яримда бошланади.

Билетлар сотилмоқда.